

**ФИНАНСИСКИ ИНСТРУМЕНТ ЗА РЕШЕНИЈА ЗА
ЛАДЕЊЕ**

ПРИЛОГ 6

**РАМКА ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНА
ОДРЖЛИВОСТ**

Август 2021 година

Содржина

1. ВОВЕД	4
2. КОНТЕКСТ НА ФИНАНСИСКИОТ ИНСТРУМЕНТ	5
2.1 Образложение	5
2.2 Цели на финансискиот инструмент	6
2.3 Преглед на финансискиот инструмент	7
2.4 Пристап до управување со еколошки и социјален ризик	7
3. ПРИСТАП НА ФИНАНСИСКИОТ ИНСТРУМЕНТ КОН УПРАВУВАЊЕТО СО ЕС РИЗИЦИ	8
3.1 Потенцијални ЕС ризици и влијанија	8
3.2 Еколошки и социјални стандарди	9
3.3 Потенцијални ЕС ризици и влијанија на проектите и нивно ублажување	11
3.3.1 ЕСС1	12
3.3.2 ЕСС2	13
3.3.3 ЕСС3	13
3.3.4 ЕСС4	13
3.3.5 ЕСС5	14
3.3.6 ЕСС6	14
3.3.7 ЕСС7	14
3.3.8 ЕСС8	14
3.3.9 ЕСС9	14
3.3.10 ЕСС10	15
4. ШЕМА ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЕКОЛОШКИ И СОЦИЈАЛНИ РИЗИЦИ ЗА ИНСТРУМЕНТОТ	16
4.1 Изработка на проект	16
4.2 Спроведување на проектот	18
5. ОБЈАВУВАЊЕ ИНФОРМАЦИИ, АНГАЖИРАЊЕ ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ И ПОСТАПУВАЊЕ ПО ЖАЛБИ	18
5.1 Ангажирање на засегнатите страни и објавување информации	18
5.2 Механизми за постапување по поплаки	20
5.3 Служба за постапување по поплаки на Светска банка	20

ДОДАТОК 1: ИНДИКАТИВЕН ОБРАЗЕЦ ЗА ПЛАНОТ ЗА ПОСВЕТЕНОСТ КОН ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИТЕ ПРАШАЊА.....	22
ДОДАТОК 2: ЛИСТА ЗА ПРОВЕРКА ОД ПЛАНОТ ЗА АНГАЖИРАЊЕ НА ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ.....	32
ДОДАТОК 3: ИНДИКАТИВЕН ОБРАЗЕЦ ЗА ПЛАНОТ ЗА АНГАЖИРАЊЕ НА ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ	35
ДОДАТОК 4: ЕКОЛОШКА И СОЦИЈАЛНА ПРОЦЕНКА, УПРАВУВАЊЕ СО ЕКОЛОШКИ И СОЦИЈАЛНИ ПРАШАЊА СИСТЕМСКИ И ИНДИКАТИВЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОЦЕНКАТА НА ЕКОЛОШКОТО И СОЦИЈАЛНОТО ВЛИЈАНИЕ, ЕКОЛОШКАТА И СОЦИЈАЛНАТА РЕВИЗИЈА И ПЛАН ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЕКОЛОШКИ И СОЦИЈАЛНИ ПРАШАЊА.....	43
ДОДАТОК 5: ИНДИКАТИВНА РАМКА НА ПОЛИТИКАТА ЗА ПРЕСЕЛУВАЊЕ.....	52
ДОДАТОК 6: ИНДИКАТИВЕН ПРЕГЛЕД НА АКЦИСКИ ПЛАН ЗА ПРЕСЕЛУВАЊЕ	60
ДОДАТОК 7: ИНДИКАТИВНА РАМКА ЗА ПЛАНИРАЊЕ ВО ВРСКА СО ДОМОРОДНИТЕ НАРОДИ	64
ДОДАТОК 8: ОПИС НА ЗАДАЧИТЕ И ПРЕГЛЕД НА ПЛАНОТ ЗА ДОМОРОДНИ НАРОДИ	71
ДОДАТОК 9: ИНДИКАТИВНИ ПОСТАПКИ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО РАБОТНИ ОДНОСИ	74
ДОДАТОК 10: РОД	78

1. ВОВЕД

Во овој документ е претставена Рамката за животна средина и социјална одржливост (РЖССО) којашто ќе се следи во рамките на *Финансискиот инструмент за решенија за ладење*. Како таква рамката: (i) ги опишува стандардите, процедурите, процесите и алатките кои се применуваат на сите проекти поддржани од Финансискиот инструмент за решенија за ладење; (ii) ги прикажува главните чекори кои треба да бидат преземени од Заемопримателите со цел менаџирање на еколошките и социјалните прашања поврзани со проектите за да ги исполнат Еколошките и социјалните стандарди на Светска банка (ЕСС), како што се прикажани во Рамката за животна средина и социјални прашања на Светска банка (РЖССП);¹ и (iii) содржи индикативни обрасци и краток преглед на потенцијалните еколошки и социјални документи што може да бидат потребни за предложените проекти во рамки на финансискиот инструмент за решенија за ладење.

Активностите кои Финансискиот инструмент за решенија за ладење може да ги подржи, потенцијално носат ограничени негативни еколошки и социјални ризици и влијанија коишто индивидуално или кумулативно се мали, обично зависни од локацијата, главно се реверзибилни и може да се решат со мерки за ублажување. Соодветно, активностите најверојатно ќе варираат од низок/среден до значителен ризик во согласност со класификацискиот систем за еколошки и социјален ризик дефиниран во Дел III.C од Еколошката и социјална директива за финансирање на инвестиционен проект на Светска банка.² Ова проценка соодветствува на класификацијата на еколошки и социјален ризик на Зелениот климатски фонд: В (I-2).

За секој поддржан проект, Светска банка ќе им помага на Заемопримателите во нивната примената на одредени еколошки и социјални стандарди (ЕСС) кои се опишани во дел 3.2 од овој документ. ЕСС се дизајнирани да ги избегнат, минимализираат, намалат или ублажат негативните еколошки и социјални ризици и влијанија на проектите во согласност со Еколошката и социјална политика за финансирање на инвестициони проекти на Светска банка (Политика). Светска банка ќе спроведе детална проверка за секој од поддржаните проекти и ќе побара од Заемопримателите да спроведат еколошка и социјална проверка согласно на ЕСС1 (Процена и управување со еколошки и социјални ризици и влијанија). Во зависност од природата и потенцијалното значење на еколошките и социјалните ризици и влијанија поврзани со проектот, Банката соодветно ќе побара од Заемопримателот да подготви дополнителни планови специфични за проектот (на пр., план за управување со еколошки и социјални прашања, планови за купување земјиште и релокација, план за домородни народи, план за управување со културно наследство, план за управување со биодиверзитет, итн.). Буџетот за имплементирање на потребните активности ќе биде дефиниран во соодветниот еколошки и социјален документ за проектот.

Врз основа, *меѓу другото*, на наодите од еколошката и социјалната проценка, еколошката и социјалната детална проверка на Светската банка и резултатите од ангажирањето на засегнатите страни, Банката ќе договори со Заемопримателот специфичен План за посветеност кон животната средина и социјалните прашања (ППЖССП), кој ќе ги одреди мерките и активностите кои се потребни за проектот да постигне усогласеност со ЕСС во одреден временски период. Тој ќе претставува резиме на материјалните мерки и активности што се потребни за да се избегнат, минимализираат, намалат или на друг начин ублажат еколошките и социјални ризици и влијанија на проектот и го вклучуваат правниот договор помеѓу Банката и Заемопримателот.

---

¹ <https://www.worldbank.org/en/projects-operations/environmental-and-social-framework>

² <https://ppfdocuments.azureedge.net/698faa01-d052-4eb3-a195-055e06f7f3fd.pdf>

2. КОНТЕКСТ НА ФИНАНСИСКИОТ ИНСТРУМЕНТ

2.1 Образложение

Поголем и побрз пристап до достапно ладење стана развојна потреба . Во 2019 година, Меѓувладиниот панел за климатски промени (IPCC) извести дека при затоплување од 1,5 °C, 2,3 милијарди луѓе би можеле да бидат изложени и ранливи на топлотни бранови - праг што би можел да се достигне во 2030 година. Меѓународната организација SEforALL (Одржлива енергија за сите) (2019) проценува дека над 1 милијарда луѓе во земјите во развој веќе се соочуваат со директен ризик од немањето пристап до ладење. Таа бројка вклучува 680 милиони жители на сиромашни квартави кои живеат во урбани подрачја со потопла клима каде што струја нема, има повремено или е прескапа; и околу 365 милиони луѓе кои живеат во сиромашни рурални области без пристап до ладни синџири за снабдување со храна и лекови. И покрај глобалните напори за вакцинација, Светската здравствена организација (СЗО) проценува дека најмногу поради несоодветното ладење и несигурното снабдување со електрична енергија, на околу 19,4 милиони деца не им е овозможена рутинска имунизација, вклучително и вакцината против DPT којашто е чувствителна на температура. Друг извор на зголемена побарувачка за ладење е во секторот за климатизација на возила, или „мобилно ладење“, што се очекува да се зголеми тројно, од скоро 2 милиони барели еквивалент на нафта дневно (Mboe/d) во 2019 година на над 5,7 Mboe/d до 2050 година (ИЕА, 2019).

Ваквиот предизвик е огромен. Конвенционалните технологии за ладење веќе сочинуваат дури 10 % од сите глобални емисии и доколку не се контролираат, се очекува емисиите на ладење да се зголемат барем двојно до 2030 година и тројно до 2100 година. Со преминувањето на најдобрите достапни технологии би се намалиле кумулативните емисии за 38-60 GtCO₂eq до 2030 година и до 130-260 GtCO₂eq до 2050 година. Покрај тоа, организацијата за храна и земјоделство (ФАО) проценува загуба или отпад од храна на глобално ниво поради несоодветно ладење и ладни синџири, со што се создаваат емисии на стакленички гасови од околу 4,4 GtCO₂-eq годишно, што е еквивалентно на околу 8 % од вкупните глобални емисии на стакленички гасови (ФАО 2011).

Почетокот на глобалната пандемија поради КОВИД 19 и нејзиното влијание низ економиите дополнително ја зголемува важноста од одржливо ладење. Тоа се одразува, на пример, во потребата за соодветно ладење и вентилација во здравствени (и други) објекти, во потребата за ефикасни ладни синџири за безбедно чување вакцини, како и за поддршка на синџирите за храна, од берба до пласман на пазарот. Решенијата за ладење исто така имаат важна улога во справувањето со КОВИД.

Финансискиот инструментот за решенија за ладење е предложен како иновативен, мултисекторски програмски финансиски механизам што ќе опфати повеќе земји, со цел да се поддржи една важна промена што ќе помогне да се зголеми политичката заложба на повисоко ниво и да се зголемат инвестициите од приватниот и јавниот сектор во секторот за ладење.

Девет земји, имено **Ел Салвадор, Кенија, Малави, Северна Македонија, Панама, Сао Томе и Принсипе, Сомалија, Шри Ланка и Бангладеш**, се предложени да бидат дел од Финансискиот инструмент за решенија

за ладење. Во овие земји има зголемена потреба од ладење којашто главно се должи на зголемување на бројот на населението, урбанизацијата и климатските промени. Употребата на опрема за климатизација и ладење се очекува да се зголеми во текот на следните години, што ќе резултира со зголемување на потрошувачката на електрична енергија и притисок врз нивните веќе затегнати енергетски системи, како и со попречување на заложбите за контролирање на климатските промени. Исто така, утврдени се и предизвиците со коишто се соочуваат овие земји во однос на ограничениот пристап до ладење, особено на ранливото и руралното население, како и доминантната употреба на технологија за ладење што е енергетски неефикасна или содржи разладно средство со висок индекс на GWP (потенцијал на глобално затоплување) во зградите и во ладните синџири за снабдување. Ваквата ситуација има последици врз здравјето и добросостојбата на луѓето, безбедноста на храната, продуктивноста и економскиот развој и егзистенцијата. Некои од овие земји започнаа да подготвуваат акциски планови за ладење за да обезбедат интегрирана визија за управување со потребите за енергија за ладење, истовремено исполнувајќи ги своите цели за одржлив развој и нивните меѓународни обврски за климатските промени според Договорот од Париз (2015) и Амандманот Кигали (2016) на Протоколот од Монреал.

Освен тоа, земјите сега си поставија како приоритет итна реакција за справување со тековната криза со Ковид-19. КОВИД-19 веројатно ќе има долгорочни последици врз здравствените системи на глобално ниво, особено во земјите во развој каде што здравствените установи повеќе немаат капацитет и дomet, но исто така и врз другите економски сектори. За да се реагира на кризата и да се поттикне намалување на притисокот врз системите за здравје, храна, енергија, домување и итн., како и да се испланира опоравувањето од кризата, потребен е пристап на повеќе нивоа. Групаацијата Светска банка реагира агресивно за да ги задоволи овие потреби и започна итни операции во 100 земји во развој, каде што живее 70 проценти од светското население. Решенијата за ладење што се поддржани со овој финансиски инструмент ќе придонесат за овие заложби и ќе помогнат да се овозможи „зелена“ реакција и опоравување.

2.2 Цели на финансискиот инструмент

Целта на финансискиот инструмент за решенија за ладење е да се забрза примената на достапни, ефикасни и одржливи инвестиции за ладење, а со тоа и да се ублажат климатските последици од предвидената зголемена побарувачка за ладење и да се подобри отпорноста на климатските промени.

За да се постигне оваа цел, со инструментот ќе се канализира концесионерското климатско финансирање од Зелениот климатски фонд (ЗКФ) и Светска банка за проекти и операции за ладење коишто (i) поддржуваат инвестиции во ефикасно и одржливо ладење; (ii) катализираат технологија и деловни иновации низ синџири за ладење и сектори за да се намалат пречките за инвестиции од страна на приватниот сектор; и (iii) помагаат да се создаде средина за одржливи, долгорочни системски промени за продуктивна употреба на енергија за ладење во руралните области и за задржување ефикасни и климатски решенија за ладење низ повеќе сектори, вклучително и за згради, храна, здравје, земјоделство, индустрија, рибарство, како и намалување на жештината во урбаните области.

2.3 Преглед на финансискиот инструмент

Со финансискиот инструмент: (i) ќе се поддржуваат активности со цел зајакнување на политичките/регулаторните/институционалните средини за инвестирање во ефикасно чисто ладење, (ii) ќе се градат капацитети на клучните засегнати страни, (iii) ќе се финансираат инвестиции за ефикасно чисто ладење

Дел 1: Поддршка за политики, регулаторни рамки и поволни услови. Овој дел ќе ги поддржува активностите што имаат цел да ги зајакнат институционалните, политичките и регулаторните рамки, да ја подигнат свеста и да поттикнат промени во навиките, како и да изградат капацитети за клучните засегнати страни. Исто така, ќе се поддржуваат активности поврзани со Акцискиот план за родови прашања на финансискиот инструмент.

Дел 2 - Финансирање и ублажување ризици за инвестирање во ладење. Со финансискиот инструмент ќе се обезбедат финансии за квалификувани проекти за инвестирање во ладење, коишто поддржуваат и помагаат задржување на поиздржливи, достапни начини за развој што не се штетни за животната средина.

Дел 3: Управување со проектот. Со овој дел ќе се поддржат извршните субјекти во извршување на нивните активности за управување со проектот.

Главни очекувани резултати од финансискиот инструмент за решенија за ладење се следниве:

- a. Мобилизација на дополнителни финансии за трансформација на пазарот на решенија за ладење;
- b. Подобрен пристап до услуги за ладење со ниска емисија на јаглерод;
- v. Зајакнати институционални и регулаторни системи

2.4 Пристап до управување со еколошки и социјален ризик

Целта на пристапот за управување со ризици во рамката за животна средина и социјална одржливост што е дел од финансискиот инструмент за решенија за ладење е:

- Да ги процени еколошките и социјалните ризици и влијанија на секој предложен проект;
- Да предложи соодветни мерки за да се избегнат, намалат и/или компензираат овие ризици и нивното влијание;
- Да го следи спроведувањето на овие мерки за време на фазата на спроведување
- Продолжена ангажираност на засегнатите страни во текот на целиот проектен циклус;
- Да овозможи управување со непредвидени настани и;
- Да го подобри квалитетот на проектите и на еколошките и социјалните перформанси на договорните страни.

Еколошките и социјалните (ЕС) ризици и влијанија на сите проекти во рамки на финансискиот инструмент за решенија за ладење ќе се оценуваат и управуваат во согласност со Рамката за животна средина и социјални прашања на Светска банка (РЖССП). Во согласност со РЖССП, Банката ќе склучи договор за конкретен План за посветеност кон животната средина и социјалните прашања (ППЖССП) со

Заемопримателот, за секој предложен проект во рамки на инструментот. Со ППЖССП ќе се утврдат материјалните мерки и активности што се потребни за проектот да ги исполни ЕСС во утврдена временска рамка, вклучувајќи ги и конкретните планови за еколошки и социјални (ЕС) или други инструменти што ќе се изготват за проектот. Законскиот договор за секој проект ќе ги содржи обврските на Заемопримателот за спроведување на мерките и активностите утврдени во ППЖССП, вклучувајќи ги и обврските на изведувачите и подизведувачите што треба да се рефлектираат во документите и договорите за набавка.

Банката ќе му обезбеди поддршка на Заемопримателот за спроведување на проектот и мерките и активностите утврдени во ППЖССП, во согласност со временските рамки утврдени во ППЖССП, и ќе го проверува статусот на спроведување на ППЖССП како дел од обврските за следење и известување за проектот. Нацрт-верзијата на ППЖССП ќе биде објавена најрано што може и пред проценката на секој проект.

ППЖССП ќе содржи и процес што овозможува адаптивно управување со предложените промени во проектот или со непредвидени околности. Со ППЖССП ќе се утврди како таквите промени или околности ќе се управуваат и пријавуваат и како ќе се прават какви било потребни промени во ППЖССП и алатките за управување што ги користи Заемопримателот.

Слично на тоа, Заемопримателот ќе треба да изготви План за ангажирање засегнати страни (ПАЗС) како дел од проектот.

3. ПРИСТАП НА ФИНАНСИСКИОТ ИНСТРУМЕНТ КОН УПРАВУВАЊЕТО СО ЕС РИЗИЦИ

3.1 Потенцијални ЕС ризици и влијанија

Во согласност со РЖССП на Светска банка, можните еколошки и социјални ризици и влијанија што ќе бидат земени предвид во вршењето детална проверка во рамки на Финансискиот инструмент за решенија за ладење се карактеристични за проектот и го вклучуваат следново:

- а. Еколошки ризици и влијанија, вклучувајќи ги: (i) оние што се утврдени во Упатствата за животна средина, здравје и безбедност на Групацијата Светска банка; (ii) оние што се поврзани со безбедност на заедницата; (iii) оние што се поврзани со климатски промени и други прекугранични или глобални ризици и влијанија; (iv) оние што подразбираат каква било материјална закана за заштитата, зачувувањето, одржувањето и обновувањето на природните живеалишта и биодиверзитетот; и (v) оние што се поврзани со функциите на екосистемот и употребата на живи природни ресурси, како риболовни терени и шуми; и
- б. Социјални ризици и влијанија, вклучително: (i) закани по човековата безбедност преку ескалација на личен, меѓудржавен или конфликт во заедницата, криминал или насилство; (ii) ризици дека проектот несразмерно ќе погоди поединци или групи кои, поради нивните посебни околности, може да бидат во неповолна положба или ранливи; (iii) какви било предрасуди или дискриминација кон поединци или групи во обезбедувањето пристап до развојните ресурси и придобивките од проектот, особено во случај на оние кои можат да бидат во неповолна положба

или ранливи; (iv) негативни економски и социјални влијанија поврзани со принудно земање на земјиштето или ограничувања за користење на земјиштето; (v) ризици или влијанија поврзани со поседувањето и користењето на земјиштето и природните ресурси, вклучувајќи ги (како што е релевантно) потенцијалните влијанија на проектот врз локалните модели на користење на земјиштето и уредувањето на односите помеѓу сопствениците и работниците, пристапот и достапноста на земјиштето и вредностите на земјиштето, како и сите соодветни ризици поврзани со конфликти или оспорување во врска со земјиште и природни ресурси; (vi) влијанија врз здравјето, безбедноста и добросостојбата на работниците и заедниците погодени од проектот; и (vii) ризици за културното наследство.

3.2 Еколошки и социјални стандарди

Во овој дел е објаснета рамката на политиката којашто ќе се следи во управувањето со еколошки и социјални ризици. Ова тело на политики вклучува релевантни национални закони и политики, како и ЕСС на Светска банка, коишто се дел од РЖССП. Таму каде што има јаз помеѓу националните закони и политики и РЖССП, ќе се следи РЖССП.

Со еколошките и социјалните стандарди (ЕСС) се утврдуваат барањата за Заемоприматели во врска со утврдување и проценка на еколошките и социјалните ризици и влијанија поврзани со проекти поддржани од Банката преку финансирање на инвестициски проекти, вклучително и предложени проекти во рамки на финансискиот инструмент за решенија за ладење. Со примената на овие стандарди, насочени кон препознавање и управување со еколошките и социјалните ризици, се поддржуваат Заемопримателите во нивната цел да ја намалат сиромаштијата и да го зголемат просперитетот на одржлив начин, во корист на животната средина и граѓаните. Стандардите: (а) ги поддржуваат Заемопримателите во постигнувањето добра меѓународна практика во врска со еколошката и социјалната одржливост; (б) им помагаат на Заемопримателите во исполнувањето на нивните национални и меѓународни еколошки и социјални обврски; (в) ја зајакнуваат недискриминацијата, транспарентноста, учеството, отчетноста и управувањето; и (г) ги подобруваат резултатите на проектите за одржлив развој преку тековно вклучување на засегнатите страни. ЕСС се применуваат и за физички инвестиции и за техничка помош.

Со десетте ЕСС се воспоставуваат применливите стандарди за предложените проекти во рамки на финансискиот инструмент за решенија за ладење во текот на проектниот циклус, како што следува:

- а. Еколошки и социјален стандард 1 (ЕСС1): Проценка и управување со еколошки и социјални ризици и влијанија.** Во ЕСС1 се утврдени одговорностите на Заемопримателот за проценка, управување и следење на еколошките и социјалните ризици и влијанија во врска со секоја фаза на проектот поддржан од Банката, преку финансирање инвестициски проекти, со цел да се постигнат еколошки и социјални резултати во согласност со ЕСС.
- б. Еколошки и социјален стандард 2 (ЕСС2): Работни односи и работни услови.** ЕСС2 ја препознава важноста на создавање работни места и генерирање приходи во заложите за намалување на сиромаштијата и за инклузивен економски раст. Заемопримателите може да промовираат солидни односи помеѓу работникот и менаџментот и да ги подобрат придобивките од развојот на проектот со праведно однесување кон работниците во проектот и обезбедување безбедни и здрави работни услови.

- в. Еколошки и социјален стандард 3 (ЕСС3): Ефикасно користење на ресурсите и спречување и управување со загадувањето.** ЕСС3 признава дека економската активност и урбанизацијата често создаваат загадување на воздухот, водата и земјата и трошат необновливи ресурси што може да биде закана за луѓето, функциите на екосистемот и животната средина на локално, регионално и глобално ниво. Тековната и предвидената концентрација на стакленички гасови во атмосферата е закана за добросостојбата на денешните и идните генерации. Истовремено, сега подостапни и остварливи се поефикасна и поефективна употреба на ресурсите, превенција од загадување и избегнување емисии на стакленички гасови, како и технологии и практики за ублажување.
- г. Еколошки и социјален стандард 4 (ЕСС4): Здравје и безбедност на заедницата.** Со ЕСС4 се потврдува дека проектните активности, опремата и инфраструктурата можат да ја зголемат изложеноста на заедницата на ризици и влијанија. Покрај тоа, оние заедници што веќе се подложени на влијанијата на климатските промени може, исто така, да искушат забрзување и интензивирање на влијанијата поради проектните активности.
- д. Еколошки и социјален стандард 5 (ЕСС5): Откуп на земјиште, ограничувања за користење на земјиштето и принудно преселување.** ЕСС5 признава дека откупот на земјиште поврзано со проектот и ограничувањата за користење на земјиште може да имаат негативно влијание врз заедниците и лицата. Откупот на земјиште или ограничувања за користење на земјиштето поврзани со проектот може да предизвикаат физичко раселување (релокација, загуба на станбено земјиште или загуба на засолниште), економско раселување (загуба на земјиште, средства или пристап до средства, што доведува до губење на изворите на приход или други средства за егзистенција), или и двете. Терминот „принудно преселување“ се однесува на овие влијанија. Преселувањето се смета за принудно кога засегнатите лица или заедници немаат право да одбијат откуп на земјиште или ограничувања за користење на земјиштето што резултира со раселување.
- ѓ. Еколошки и социјален стандард 6 (ЕСС6): Зачувување на биодиверзитетот и одржливо управување со живи природни ресурси.** ЕСС6 препознава дека заштитата и зачувувањето на биодиверзитетот и одржливото управување со живите природни ресурси се основа на одржливиот развој. Биодиверзитетот се дефинира како варијабилност меѓу живите организми од сите извори, вклучувајќи, меѓу другото, копнени, морски и други водни екосистеми и еколошките комплекси од коишто тие се дел; ова вклучува разновидност во видовите, помеѓу видовите и екосистемиите. Биодиверзитетот често ги поддржува функциите на екосистемот коишто се вредни за човекот. Влијанијата врз биодиверзитетот честопати можат негативно да влијаат врз функциите на екосистемот.
- е. Еколошки и социјален стандард 7 (ЕСС7): Домородни народи/Историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка.** ЕСС7 се однесува на посебна социјална и културна група. Терминологијата што се користи за такви групи се разликува од земја до земја и често е одраз на националните размислувања. Во ЕСС7 е користен терминот „Домородни народи/Историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка“, со што се става да знаење дека идентификуваните групи може да се именувани различно во различни земји. Ваквите термини вклучуваат „историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка“, „домородни етнички малцинства“, „староседелци“, „ридски племиња“, „ранливи и маргинализирани групи“, „малцински националности“, „племиња со

посебен статус“, „први народи“ или „племенски групи“. ЕСС7 се однесува на сите такви групи, под услов да ги исполнуваат критериумите утврдени во ЕСС7. За целите на овој ЕСС, терминот „домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка“ ја вклучува сета таа алтернативна терминологија.

- ж. Еколошки и социјален стандард 8 (ЕСС8): Културно наследство.** ЕСС8 препознава дека културното наследство обезбедува континуитет во материјални и нематеријални форми помеѓу минатото, сегашноста и иднината. Луѓето се идентификуваат со културното наследство како одраз и израз на нивните вредности, верувања, знаења и традиции коишто постојано се развиваат. Културното наследство, во многуте негови изрази, е важно како извор на вредни научни и историски информации, како економски и социјален адут за развој и како составен дел на културниот идентитет и практика на луѓето. Во ЕСС8 се утврдени мерки за заштита на културното наследство за време на проектниот циклус.
- з. Еколошки и социјален стандард 9 (ЕСС9): Финансиски посредници.** ЕСС9 препознава дека силниот домашен капитал и финансиските пазари и пристапот до финансии се важни за економскиот развој, растот и намалувањето на сиромаштијата. Банката посветено поддржува одржлив развој на финансискиот сектор и подобрување на улогата на домашниот капитал и финансиските пазари. ЕСС9 нема да се активира во рамки на финансискиот инструмент.
- с. Еколошки и социјален стандард 10 (ЕСС10): Ангажирање на засегнатите страни и објавување информации.** ЕСС10 ја препознава важноста од отворен и транспарентен ангажман помеѓу Заемопримателот и засегнатите страни во проектот како суштински елемент на добрата меѓународна практика. Ефективното ангажирање на засегнатите страни може да ја подобри еколошката и социјалната одржливост на проектите, да го зголеми прифаќањето на проектот и да даде значаен придонес за успешен дизајн и спроведување на проектот.

Со ЕСС1 се утврдува важноста на: (а) постоечката еколошка и социјална рамка на Заемопримателот во справувањето со ризиците и влијанијата на проектот; (б) интегрирана еколошка и социјална проценка за да се утврдат ризиците и влијанијата на проектот; (в) ефективно вклучување на заедницата преку објавување информации поврзани со проекти, консултации и ефективни повратни информации; и (г) управување со еколошките и социјалните ризици и влијанија од страна на Заемопримателот во текот на проектниот циклус. Банката бара сите еколошки и социјални ризици и влијанија на проектот да се решаваат како дел од еколошката и социјалната проценка спроведена во согласност со ЕСС1.

Во ЕСС2-10 се утврдени обврските на Заемопримателот во препознавањето и решавањето на еколошките и социјалните ризици и влијанија на коишто можеби ќе треба да се посвети посебно внимание. Со овие стандарди се воспоставуваат цели и барања за избегнување, намалување и ублажување на ризиците и влијанијата, и, таму каде што има значителни преостанати влијанија, компензирање или неутрализирање на таквите влијанија.

3.3 Потенцијални ЕС ризици и влијанија на проектите и нивно ублажување

Главните аспекти што се земаат предвид од еколошка и социјална перспектива се сумирани подолу. Меѓутоа, секој проект во рамки на финансискиот инструмент ќе има своја завршена проценка во фазата на концепт/процена. Рамката за управување со животната средина и социјалните аспекти ќе содржи список

на очекувани еколошки и социјални влијанија и ќе предложи мерки за ублажување и следење за секое потенцијално влијание поради активностите на проектот.

3.3.1 ECC1

Од проектите за ладење што се дел од инструментот се очекува да создадат значителни директни социјални и еколошки придобивки со зголемување на енергетската ефикасност во зградите и инфраструктура на ладен синџир и со распоредување еколошка опрема за ладење, вклучувајќи вонмрежни решенија за ладење кои користат обновлива енергија. Меѓу другите еколошки придобивки се и следниве: (i) намалени емисии на стакленички гасови поради заштеда на енергија и намалување или избегнување загуби/отпад од храна што на крајот ќе придонесе за ублажување на климатските промени; (ii) намалени локални загадувачи на воздухот (ситни честички, сулфурни оксиди (SOX), азотни оксиди (NOX)); и (vi) намалени емисии на супстанции што го осиромашуваат озонот и/или хемикалии со висок GWP што се користат како средства за ладење во опремата за ладење.

Исто така, се очекува проектите да поттикнат значителни позитивни општествени влијанија преку создавање работни места и развој на пазарот за производи и услуги за енергетска ефикасност; со тоа и намалување на сметките за потрошувачка на струја, подобрување на достапноста и зголемување на конкурентноста и приходите на малите претпријатија/земјоделци; зголемена удобност и благосостојба, вклучувајќи подобра целокупна работна средина во зградите. Со подобрување и проширување на пристапот до решенија за ладење, вклучително и ладен синџир, проектите ќе ја намалат ранливоста на екстремни горештини, ќе го зголемат пристапот до вакцини и лекови, како и до квалитетна храна; а тоа ќе резултира со позитивни влијанија врз здравјето и безбедноста на храната.

Некои од проектите може да опфатат географски оддалечени, политички чувствителни и социјално маргинализирани области и заедници. Затоа, проектите имаат корист не само за мејнстрим заедниците, туку и за оние кои често се маргинализирани или можеби подложни на дискриминација. Исто така, подобрените услуги за ладење и пристапот до достапни енергетски ефикасни производи за ладење и зголемените можности за вработување, најверојатно ќе обезбедат придобивки за жените и групите во неповолна положба или ранливите поединци или групи. Проценката на проектите од аспект на еколошки и социјални ризици и влијанија ќе вклучува влијанија врз родот и врз поединците или групите во неповолна положба или ранливите поединци или групи. Ќе се донесат диференцирани мерки за негативните влијанија да не ги погодат несразмерно ранливите или оние во неповолна положба и да не бидат обесправени во делењето на придобивките и можностите за развој што произлегуваат од проектот, што би ги зајакнало резултатите од развојот на проектот преку промовирање вклученост, еднаквост и недискриминација. Финансискиот инструмент ќе соработува со земјите за да собира податоци и да создава клучно знаење за постапките и да осмислува интервенции коишто се потребни за да се избегнат или намалат родовите влијанија и влијанијата врз сиромашните и ранливите групи. Особено, постапките ќе бидат водени од Белешките за добра практика на СБ (БДП) за: (i) род; (ii) недискриминација и попреченост; (iii) недискриминација: сексуална определба и родов идентитет (СОРИ)³.

³ <http://pubdocs.worldbank.org/en/158041571230608289/Good-Practice-Note-Gender.pdf><http://documents1.worldbank.org/curated/en/573841530208492785/Environment-and-Social-Framework-ESF-Good-Practice-Note-on-Disability-English.pdf>
<http://pubdocs.worldbank.org/en/590671570796800429/Good-Practice-Note-SOGI.pdf>

Ако не се управува правилно, изградбата на нови згради и објекти со ладен синџир може да резултира со можни негативни влијанија врз животната средина и општеството поврзани со откуп на земјиште или пренамена на земјиште. За време на изградба или доградба на згради, вообичаени ризици се опасностите по безбедноста и здравјето на работниците и заедницата, коишто произлегуваат од бучава, прашина, ракување и отстранување на стари делови и опрема што може да содржат опасен отпад и материјали.

Сепак, овие можни влијанија може да се разликуваат во однос на интензитетот/значењето и се локализирани по природа. За секој проект, ќе се изврши проценка на еколошките и социјалните ризици и влијанија и ќе се утврдат мерки за нивно решавање во согласност со хиерархијата на ублажување како што е објаснето во претходниот дел. На пример, некои од влијанијата може да се спречат со усогласување на изборот на локација за згради со барањата на РЖССП и да се ублажат со здрава оперативна практика и усогласеност со начелата на ЕСС3 за време на работата.

3.3.2 ЕСС2

За повеќето проекти се очекува да се мобилизираат проектни работници. Тоа ќе вклучува директни работници и работници на договор. Владата ќе мора да се усогласи со барањата од ЕСС2 како што е утврдено во Постапките за управување со трудот (ПУТ) на СБ за да биде подготвена за секој проект. Ќе треба да се изготват и планови за здравје и безбедност при работа според упатства на Групаацијата Светска банка. Приливот на работна сила ќе има серија влијанија, вклучувајќи ги работните услови, здравјето, безбедноста, родово-базираното насилство, конфликтите итн., не само кај работниците во проектот, туку и врз локалните заедници. Овие ризици треба да се проценат како дел од еколошката и социјална проценка и да се управуваат во согласност со ПУТ и другите документи. Сите релевантни мерки ќе се одразат и на давањето понуди и договорните документи. Во рамките на секој проект треба да се воспостави наменски механизам за решавање поплаки од работниците во проектот. Овој механизам е одвоен од целокупниот механизам на проектот за решавање жалби.

3.3.3 ЕСС3

Изградбата на нови згради или доградбата на постоечките згради се очекува да предизвика типични градежни последици како што се прашина; градежен отпад, транспорт, пренос и отстранување на градежен отпад поради уривање; и ракување со азбестен отпад и негово отстранување, што резултира со негативни влијанија врз квалитетот на воздухот и здравјето и безбедноста при работа и во заедницата. Овие ризици ќе се проценуваат за секој проект. Меѓутоа, најголем дел од овие потенцијални влијанија се мали до умерени по интензитет/значење и се повратни и може да се локализираат, па затоа може и да се ублажат.

Друг начин на создавање опасен отпад е посебно поврзан со демонтажа и отстранување на стара опрема за ладење и гасови од разладно средство. Овие гасови може да бидат супстанции што го осиромашуваат озонот или имаат висок GWP и доколку не се соодветно третирани, постои ризик да бидат испуштени во атмосферата. За овие влијанија се потребни соодветни проценки за ублажување и мерки за управување и вклучуваат соодветно и безбедно управување со разладни средства (на пример, обновување, рециклирање или складирање) во согласност со националното законодавство и обврските на земјите според Протоколот од Монреал и релевантната добра меѓународна практика во индустријата (ДМПИ).

3.3.4 ЕСС4

При спроведување на активностите на проектот ќе бидат земени предвид барањата од ЕСС4. За време на градежните работи на зградите (вклучително и згради со ладен синџир), може да произлезат потенцијални

ризици од бучава, прашина, безбедност на работната сила и отстранување на стари делови и опрема што може да содржат опасен отпад. Во случај кога градежните работи се изведуваат во постоечки објекти што ги користат вработените или соседните заедници, може да има привремено преодно влијание врз овие корисници. За спречување на овие влијанија треба соодветна проценка за ублажување и мерки за управување.

Дополнителни ризици се поврзуваат и со видот на разладни средства што се користат во опремата за ладење. Некои може да бидат отровни и/или запаливи и може да резултираат со несреќа при ракување или монтирање. Овие безбедносни ризици може да се сведат на минимум преку соодветни проценки за ублажување и мерки за управување за нивно спречување.

3.3.5 ECC5

Откупот на земјиште за изградба на нови згради или објекти за ладно складирање ќе треба да се направи на начин усогласен со барањата на ECC5 - за да се избегне, сведе на минимум, намали/ублажи и компензира по цена за замена за откуп на земјиште врз основа на детална проверка и планови подготвени во согласност со ECC5. Индикативен преглед на рамката на политиката за преселување е претставен во Анекс 5. Заемопримателите ќе бидат одговорни за подготвување проектни рамки за политика за преселување и/или акциски планови за преселување во согласност со барањата на ECC5, на начин и квалитет задоволителен за Светска банка.

3.3.6 ECC6

Влијанијата што произлегуваат од локацијата и изборот на земјиште за идните објекти за ладно складирање може да вклучуваат загуба на живеалишта и други негативни влијанија, како присвојување, во зависност од обемот на проектите. Со овие идни проекти треба да се внимава и да се осигури дека нивните влијанија врз природните живеалишта, копнените и водните екосистеми и видови се добро проценети и управувани.

3.3.7 ECC7

Присуството на домородни народи во областите идентификувани за проектите ќе биде проверено и потврдено од Светска банка во консултација со националните власти. Штом ќе биде потврдено, усогласеноста со целите и барањата на ECC7 ќе се интегрира во дизајнот на проектот и документите за ЕС, вклучувајќи развој на план за домородни народи или други видови планови во зависност од контекстот на земјата и проектот, и слободна, претходна и информирана согласност во околностите наведени во ECC7.

3.3.8 ECC8

Проектот ќе ја испита проектната област и ќе ги оцени можните влијанија врз културното наследство, и материјално и нематеријално. При изборот на локација за секој проект ќе се има предвид културното наследство и примената на ECC8 дополнително ќе се проценува според секој проект. Во случај да нема очигледно културно наследство на локациите за градежни работи, постапката за пронаоѓање ќе биде дел од инструментот за еколошки и социјални прашања

3.3.9 ECC9

Распределбата на средства во рамките на финансискиот инструмент за решенија за ладење ќе биде приспособена на потребите на проектите. Се очекува некои проекти да канализираат финансирање на Финансиските посредници (ФИ) кои, на пример, обезбедуваат кредитни линии за компании за енергетски

услуги (КЕУ) или добавувачи на опрема за ладење. За такви проекти, ЕСС9 (финансиски посредници) или ОР/ВР 4.03 (Стандарди за ефикасност на активности во приватниот сектор на Светска банка) може да се применува за ФП кои примаат финансиска помош од финансискиот инструмент.

Според ЕСС9, ФП вклучуваат јавни и приватни даватели на финансиски услуги, вклучувајќи национални и регионални банки за развој. Барањата на овој ЕСС се однесуваат на сите ФП кои добиваат помош од финансискиот инструмент, директно или преку Заемопримателот или други ФП, како што следува: (а) Кога се обезбедува поддршка за ФП за финансирање на јасно дефинирани потпроекти за ФП, барањата на овој ЕСС ќе се применуваат на секој од потпроектите за ФИ; и (б) кога се обезбедува поддршка за ФП за општа намена (т.е. поддршката не може да се следи во одреден потпроект на ФП или во одредени типови на финансирање), барањата на овој ЕСС ќе важат за целото портфолио на идни потпроекти на ФП од датумот на кој правниот договор стапува на сила. Кога еден ФП, кој прима помош од финансискиот инструмент обезбедува финансирање или гаранции за други ФП, тој ФП ќе ги примени барањата на овој ЕСС и ќе предизвика секој следен ФП да ги примени барањата на овој ЕСС. Од ФПи ќе се бара да воспостават и одржуваат систем за управување со животната средина и социјалните аспекти (СУЖССА) за тековно да ги идентификуваат, проценат, управуваат и следат еколошките и социјалните ризици и влијанија на потпроектите за ФИ. Онаму каде што ФП може да покаже дека веќе има таков систем, тој ќе обезбеди соодветни документирани докази за тоа. Онаму каде што потпроектите на ФП најверојатно ќе имаат минимални неповолни ризици или влијанија врз животната средина или општеството или воопшто нема да имаат, ФП ќе ги применуваат националните закони.

ОР/ВР 4.03 „Стандарди за ефикасност на активностите на приватниот сектор на Светска банка “ се применуваат наместо политиките за заштита на Светска банка за проекти што се осмислени, во сопственост на, конструирани и/или управувани од приватен субјект, што се дефинира како кое било физичко или правно лице, во приватна или јавна сопственост: (а) коешто работи или е основано за деловна цел и работи на комерцијална основа; (б) коешто е финансиски и менаџерски самостојно; и (в) чие секојдневно управување не е контролирано од владата. Во ОП се наведени околностите под коишто може да се применат стандардите за ефикасност на Светска банка, улогите и одговорностите на приватниот субјект што го спроведува проектот и на Банката во поддршката на проектот за еколошка и социјална одржливост.

3.3.10 ЕСС10

Страни што се засегнати од Проектот може да бидат агенции за спроведување на национално ниво, регионално ниво, локални власти на областите учеснички, приватни инвеститори и засегнати заедници. Покрај тоа, други заинтересирани страни се медиуми, локални/меѓународни НВОи и партнери за развој кои работат во истиот регион.

За секој проект ќе се изработи План за ангажирање на засегнатите страни (ПАЗС), за да се обезбедат транспарентност и важни консултации со засегнатите и заинтересираните страни. Ангажманот и консултациите со засегнатите страни ќе се спроведуваат во текот на целиот проектен циклус. Тоа ќе вклучува дискусии за дизајнот на проектот и влијанијата, како и дискусии помеѓу повеќе засегнати страни за овие прашања за време на подготвителната фаза. ПАЗС, заедно со други социјални и еколошки инструменти, ќе подлежи на јавна консултација и објавување според барањата на ЕСС10 и ќе се третира како жив документ што редовно ќе се ажурира согласно темпото на спроведување на проектот.

4. ШЕМА ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЕКОЛОШКИ И СОЦИЈАЛНИ РИЗИЦИ ЗА ИНСТРУМЕНТОТ

Проектите на деветте држави опфатени во финансискиот инструмент се во различна фаза од развојот. Во продолжение се дадени главните ЕС чекори за соодветна темелна проверка што треба да се преземат за секој проект, во согласност со еколошката и социјалната политика на Банката и нејзината политика за финансирање инвестициски проекти.

4.1 Изработка на проект

Банката спроведува еколошка и социјална темелна проверка на сите проекти предложени за поддршка преку финансирањето инвестициски проекти во рамки на инструментот, во согласност со нејзините политики и постапки. Целта на еколошката и социјалната детална проверка е да ѝ помогне на Банката да одлучи дали ќе обезбеди поддршка за предложениот проект и, доколку е така, начинот на кој ќе се решат еколошките и социјалните ризици и влијанија при проценката, развојот и спроведувањето на проектот. Еколошката и социјална детална проверка на Банката ќе биде соодветна за видот и обемот на проектот и пропорционална со нивото на еколошки и социјални ризици и влијанија, со должно внимание на хиерархијата за ублажување. Со деталната проверка ќе се оцени дали проектот може да се развива и спроведува во согласност со ЕСС. Банката ќе спроведе еколошка и социјална детална проверка на сите проекти предложени за финансиска помош преку финансирањето инвестициски проекти во рамки на инструментот, во согласност со нејзините политики и постапки. Целта на еколошката и социјалната детална проверка е да ѝ помогне на Банката да одлучи дали ќе обезбеди поддршка за предложениот проект и, доколку е така, начинот на кој ќе се решат еколошките и социјалните ризици и влијанија при проценката, развојот и спроведувањето на проектот.

Еколошката и социјална детална проверка на Банката ќе биде соодветна за видот и обемот на проектот и пропорционална со нивото на еколошки и социјални ризици и влијанија, со должно внимание на хиерархијата за ублажување. Со деталната проверка ќе се оцени дали проектот може да се развие и спроведе во согласност со ЕСС.

Одговорностите на Банката во однос на деталната проверка ќе го вклучуваат следново: (а) преглед на информациите дадени од Заемопримателот во врска со еколошките и социјалните ризици и влијанија од проектот и барање дополнителни и релевантни информации кога има пропусти поради коишто Банката не може да ја заврши својата детална проверка; и (б) давање насоки за да му помогне на Заемопримателот во развивање соодветни мерки во согласност со хиерархијата за ублажување за решавање на еколошките и социјалните ризици и влијанија во согласност со ЕСС. Заемопримателот е одговорен да обезбеди дека сите релевантни информации ѝ се дадени на Банката за да може таа да ја исполни својата одговорност да започне детална еколошка и социјална проверка во согласност со РЖССП.

Во фазата на концепт, Банката ќе подготви и објави Резиме на преглед на животната средина и социјалните аспекти (РПЖССА), обезбедувајќи информации за видот и обемот на предложениот проект, неговите потенцијални ризици и влијанија, видот на еколошката и социјалната проценка што треба да се спроведе и информации за привремената временска рамка за спроведување на проценката. Ова ги вклучува сите прелиминарни информации за идентитетот на засегнатите страни и видот на нивниот ангажман. Во фазата

на концепт за РПЖССА, Банката ќе ги класифицира сите проекти во една од четирите класификации според РЖССП:

- Висок,
- Значаен,
- Умерен и
- Низок.

При одредување на соодветната класификација на ризик, Банката ќе ги земе предвид релевантните прашања, како што се видот, локацијата, чувствителноста и обемот на проектот; видот и големината на потенцијалните еколошки и социјални ризици и влијанија; и капацитетот и посветеноста на Заемопримателот (вклучително и секој друг субјект одговорен за спроведување на проектот) во управувањето со еколошките и социјалните ризици на начин што е во согласност со ЕСС. Исто така, има и други области на ризик коишто може да бидат важни за испорачување на мерки и резултати од ублажување на еколошките и социјалните прашања, во зависност од конкретниот проект и контекстот во којшто се развива. Тие би можеле да вклучуваат правни и институционални аспекти; видот на ублажувањето и технологијата што се предлага; структурите на управување и законодавство; и аспекти поврзани со стабилност, конфликт или безбедност. Банката ќе ја објави класификацијата на проектот и основата за таа класификација на веб-страната на Банката и во проектните документи.

Банката редовно ќе ја прегледува класификацијата на ризик доделена на проектот, вклучително и за време на спроведувањето, и ќе ја промени класификацијата каде што е потребно, за да се осигури дека и понатаму ќе биде соодветна за потенцијалните еколошки и социјални ризици на проектот. Секоја промена во класификацијата ќе биде објавена на веб-страната на Банката.

Пред да започне со проценка на секој проект, Банката ќе ја подготви и објави фазата на проценка на РПЖССА за таквиот проект и секој нацрт-документ објавен од Заемопримателот во врска со еколошката и социјалната проценка на Проектот. Во нацрт-документите се утврдуваат и разгледуваат, во доволно детали, клучните еколошки и социјални ризици и влијанија на Проектот. Со тие документи се обезбедуваат точни и релевантни информации за таквите ризици и влијанија, вклучувајќи резиме на клучните наоди и предложени мерки за ублажување. Онаму каде што аспектите на нацрт-документите треба да се развијат во подоцнежна фаза, нацрт-документите содржат преглед на она што ќе се направи, вклучувајќи ги и сите студии или проценки што треба да се завршат, и тоа ќе се запише во ППЖССП. За проценка, заемопримателот ќе треба да подготви и објави ППЖССП и План за ангажирање на засегнатите страни (ПАЗС) за секој проект. Со ППЖССП ќе се опишат различните алатки за управување што Заемопримателот ќе ги користи за развој и спроведување на договорените мерки и активности. Овие алатки за управување ќе вклучуваат, како што е соодветно, планови за управување со животна средина и социјални прашања, рамки за управување со животна средина и социјални прашања, оперативни политики, оперативни прирачници, системи за управување, постапки, практики и капитални инвестиции. Сите алатки за управување ќе ја применуваат хиерархијата за ублажување и ќе вклучат мерки со коишто проектот ќе ги исполни барањата на важечките закони и прописи и ЕСС во согласност со ППЖССП додека трае проектниот циклус. И двата обрасци се содржани во анексите. Секој друг ЕС инструмент, доколку е подготвен, исто така ќе биде објавен пред проценката.

4.2 Спроведување на проектот

Банката тековно ќе управува со еколошките и социјалните ризици на финансискиот инструмент на ниво на проект, како што е предвидено според Политиките и процедурите на Банката за финансирање на инвестициски проекти, и резултатите ќе ги консолидира на ниво на финансиски инструмент за целите за известување (на пр., Годишни извештаи за учинок до ЗКФ). При секој проект, Банката ќе го следи еколошкиот и социјалниот учинок во согласност со условите од правниот договор, вклучително и ППЖССП и ќе му помогне на Заемопримателот да ги идентификува соодветните методи и алатки за управување на ризик. Исто така ќе го разгледува и ревидира ППЖССП, вклучително и промените што произлегуваат од промените во дизајнот на проектот или околностите на проектот. Степенот и начинот на следење на Банката во однос на еколошкиот и социјалниот учинок ќе бидат пропорционални со потенцијалните еколошки и социјални ризици и влијанија на проектот.

При секој проект, Банката ќе го следи еколошкиот и социјален учинок на проектот во согласност со правниот договор (вклучително и ППЖССП). Следењето обично вклучува зачувување информации за следење на учинокот и воспоставување релевантни оперативни контроли за да се потврдат усогласеноста и напредокот. Следењето ќе биде прилагодено според искуството со учинокот, како и постапките наложени од соодветните регулаторни органи и повратните информации од засегнатите страни, како што се членовите на заедницата, како што е релевантно. Заемопримателот ќе ги документира резултатите од следењето. Заемопримателот ќе доставува редовни извештаи до Банката за резултатите од следењето, како што е предвидено во ППЖССП (за секој настан, не помалку од еднаш годишно). Ваквите извештаи ќе дадат прецизен и објективен запис за имплементацијата на проектот, вклучително и усогласеноста со ППЖССП и условите на ЕСС. Ваквите извештаи ќе вклучуваат информации за ангажманот на засегнатите страни за време на имплементацијата на проектот во согласност со ЕСС10. Врз основа на резултатите од следењето, Заемопримателот може да идентификува какви било неопходни корективни и превентивни активности и истите може да ги вклучи во изменет ППЖССП или соодветната алатка за управување, на начин прифатлив за банката, како што е релевантно и неопходно. Заемопримателот ќе ги имплементира договорените корективни и превентивни активности во согласност со изменетиот ППЖССП или соодветните алатки за управување, ќе ги следи и ќе известува за овие активности. Потоа, Светска банка ќе ги собере сите релевантни резултати од следењето на секој Проект и ќе достави извештај до ЗКФ за напредокот при имплементацијата на програмата (вклучително и еколошки и социјален учинок) на ниво на финансиски инструмент.

5. ОБЈАВУВАЊЕ ИНФОРМАЦИИ, АНГАЖИРАЊЕ ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ И ПОСТАПУВАЊЕ ПО ЖАЛБИ

5.1 Ангажирање на засегнатите страни и објавување информации

Релевантните информации ќе се објавуваат на јазик и во форми достапни за целните заедници и пошироката јавност; на начин соодветен за културата, земајќи ги предвид сите специфични потреби на

групи кои можеби се различно или несразмерно засегнати од потпроектот или групи на население со потреби од специфични информации (како што се попреченост, писменост, пол, јазични разлики или пристап). Информациите за проектот ќе се објавуваат за да им се овозможи на заинтересираните страни да ги разберат индиректните ризици и влијанија од проектот, како и потенцијалните можности, да предлагаат ублажување на влијанијата, нагласувајќи ги можните ризици и влијанија што можат несразмерно да влијаат врз ранливите групи и оние во неповолна положба и да ги објаснат диференцираните мерки што се преземени за избегнување или намалување на последиците.

Засегнатите страни може да вклучуваат заедница или поединец засегнати од проектот и нивни формални и неформални претставници, национални или локални власти, политичари, верски заедници, организации и групи на граѓанско општество со посебен интерес, академски заедници или други бизниси. Утврдувањето на оние страни засегнати од проектот (поединци или групи) ќе вклучи и кои групи или поединци, поради нивните околности, може да бидат во неповолна положба или ранливи; т.е. оние за коишто има поголема веројатност да бидат негативно засегнати од влијанијата на проектот и/или се поограничени во однос на другите во нивната способност да ги искористат предностите на проектот. Таквиот поединец или група, исто така, е поверојатно да биде исклучен/а од или да не може целосно да учествува во процесот на консултации и како такви може да бараат конкретни мерки и/или помош за да го сторат тоа. Неопходно е да се обезбеди широко и инклузивно учество на заедницата во проектните области со посебен фокус на жените кои често се исклучени од процесите на донесување одлуки во целните земји. Таквото учество ќе се спроведе преку културно чувствителен пристап и се заснова врз разумен ангажман и Слободна, претходна и информирана согласност (СПИС) во случај на негативни влијанија врз домородните народи во околностите наведени во ЕСС7. На заедниците ќе им бидат дадени опции со коишто ќе им се овозможи пристап до придобивките од проектот, со насочено опфаќање на ранливите групи.

За секој проект ќе се спроведе целосна анализа на засегнатите страни. Нивото на анализа за утврдување на засегнатите страни се базира на нивото на можните ризици и влијанија врз нив. Анализата на засегнатите страни ќе се спроведе за сите делови на проектот.

Групите на засегнати страни на коишто се очекува да влијаат проектите за ладење врз основа на прелиминарна проценка се следниве:

- а. Луѓе, социјални групи и организации што ќе имаат директна и/или индиректна корист од проектот. Овие целни корисници вклучуваат: (i) потенцијални нови корисници на услуги за ладење, вклучувајќи ги и заедниците на домородните народи, (ii) потенцијални проектни работници.
- б. Заинтересираните групи вклучуваат: (i) агенции на локалната власт, (ii) невладини организации/НВОи, граѓански организации/ГОи и други развојни институции што работат на ладење, (iii) претставнички организации на домородните народи и (iv) приватни компании.
- в. Агенциите за спроведување и агенциите со овластување за управување со еколошките и социјалните ризици вклучуваат институции и агенции коишто влијаат и донесуваат одлуки за спроведување на потпроектот. Овие групи вклучуваат: (i) агенција на централната влада и (ii) локална власт. Нивото на ангажман ќе зависи од нивните соодветни улоги и овластувања во управувањето со еколошките и социјалните ризици.

5.2 Механизми за постапување по поплаки

Како дел од ПАЗС на ниво на проект, за секој од предложените проекти во рамки на финансискиот инструмент за решенија за ладење секоја агенција за спроведување треба да изготви и спроведува механизам за постапување по поплаки (МПП) за да прима поплаки и да го олесни решавањето на проблемите и поплаките на заедниците засегнати од проектот, како и на други страни коишто може да бидат засегнати или да имаат интерес за проектот во врска со активностите на проектите. Главно, целта на МПП е (а) зајакнување на отчетноста кон корисниците и (б) обезбедување начин за засегнатите страни во проектот да дадат повратни информации и/или да изразат поплаки поврзани со проектните активности. МПП треба да послужи како достапен и сигурен механизам со којшто ќе се овозможи координирано и навремено утврдување и решавање на прашањата и којшто ќе ги користи постоечките формални или неформални механизми за поплаки. Механизмот не е само примање и евидентирање поплаки, туку и нивно решавање и соопштување на статусот и исходот од поплаките до подносителите за да се обезбеди транспарентност и отчетност. Механизмот за поплаки може да го вклучува следново:

- а. Различни начини на коишто корисниците можат да ги поднесат нивните поплаки, како на пример: лично поднесување, по телефон, преку текстуална порака, пошта, е-пошта или преку веб-страница, итн.;
- б. Дневник во којшто се регистрираат поплаките во писмена форма и којшто се води како база на податоци;
- в. Јавни постапки, во коишто се одредува за колку време корисниците можат да очекуваат потврда, одговор и разрешување на нивните поплаки;
- г. Транспарентност во врска со постапката за поплаки, раководните структури и носителите на одлуки;
- д. Процес на жалба до кој може да се упатат незадоволните подносиители кога не е постигнато решавање на жалбата.
- ѓ. Друга опција е посредување во случај кога корисниците не се задоволни од предложеното решение.

5.3 Служба за постапување по поплаки на Светска банка

Заедниците и поединците кои веруваат дека се негативно засегнати од проектот поддржан од Светска банка (вклучително и секој потенцијален проект во рамките на финансискиот инструмент за решенија за ладење) може да поднесат жалби до постоечките механизми за постапување по поплаки на ниво на проект или до Службата за постапување по поплаки на СБ (СПП). СПП гарантира дека пристигнатите жалби ќе бидат разгледани веднаш со цел да се решат проблемите поврзани со проектот. Заедниците и поединците засегнати од проектот може да поднесат жалба до независниот инспекциски панел на СБ, кој утврдува дали настанала штета или дали би можела да настане како резултат на непочитување на нејзините политики и постапки. Жалбите може да се поднесат во секое време, откако поплаките ќе бидат упатени директно до Светска банка, а раководството на банката ќе има можност да одговори. За повеќе информации за постапката за поднесување жалби до СПП на Светска банка, посетете ја веб-страницата <http://www.worldbank.org/en/projects-operations/products-and-services/grievance-redress-service>. За повеќе

информации како се поднесуваат жалби до Инспекцискиот панел на Светска банка, посетете ја веб-страницата www.inspectionpanel.org.

ДОДАТОК 1: ИНДИКАТИВЕН ОБРАЗЕЦ ЗА ПЛАНОТ ЗА ПОСВЕТЕНОСТ КОН ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИТЕ ПРАШАЊА

[Назив на Заемопримателот/Субјект кој го спроведува проектот]

[Наслов и број на проектот]

[Нацрт/Преговарано/Ревидирано]

ПЛАН ЗА ПОСВЕТЕНОСТ КОН ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИТЕ ПРАШАЊА (ППЖССП)

[Датум]

1. [Назив на Заемопримателот] [ќе го спроведе] [го спроведува] [име] Проектот (**Проектот**), со вклученост на следниве министерства/агенции/единици: [име] [да се додадат други вклучени министерства/агенции/единици]. [Меѓународна банка за обнова и развој/Меѓународна асоцијација за развој] (во понатамошниот текст [Банката/Асоцијацијата]) [се согласи да обезбеди] [обезбедува] финансиски средства за Проектот.
2. [Назив на Заемопримателот] ќе преземе материјални мерки и постапки за спроведување на Проектот во согласност со еколошките и социјалните стандарди (**ЕСС**). Во овој План за посветеност кон животната средина и социјалните прашања (**ППЖССП**) се утврдени материјалните мерки и активности, какви било специфични документи или планови, како и роковите за секој од нив.
3. [Назив на Заемопримателот] исто така ќе се усогласи со одредбите на ЕС документите потребни според РЖССП и наведени во овој ППЖССП, како што се Планови за управување со еколошки и социјални прашања (ПУЕСП), Акциски планови за преселување (АПП), Планови за домородни народи (ПДН) и Планови за ангажирање засегнати страни (ПАЗС) и временските рамки утврдени во тие документи.
4. [Назив на Заемопримателот] е одговорен за усогласеност со сите барања на ППЖССП, дури и кога спроведувањето на конкретни мерки и дејствија го врши Министерството, агенцијата или единицата споменати во точка 1. погоре.
5. Спроведувањето на материјалните мерки и активности утврдени во овој ППЖССП ќе се следи и за него ќе се известува [Банката/Асоцијацијата] од страна на [Назив на Заемопримателот] како што налага ППЖССП и условите на правниот договор, а [Банката/Асоцијацијата] ќе го следи и оценува напредокот на материјалните мерки и активности за време на спроведувањето на проектот.
6. Како што е договорено помеѓу [Банката/Асоцијацијата] и [Назив на Заемопримателот], за време на спроведувањето на проектот, овој ППЖССП може да се ревидира одвреме навреме, за осврнување на адаптивното управување со проектните промени и непредвидените околности или како одговор на проценката на учинокот на проектот спроведена во рамки на самиот ППЖССП. Во такви околности, [Назив на Заемопримателот/или делегат(и)] ќе се согласи со промените со [Банката/Асоцијацијата] и ќе го ажурира ППЖССП за да ги вклучи таквите промени. Договорот за промени во ППЖССП ќе се документира преку размена на писма потпишани од

[Банката/Асоцијацијата] и [Назив на Заемпримателот/или делегат(и)]. [Назив на Заемпримателот/или делегат(и)] веднаш ќе го објави ажурираниот ППЖССП.

7. Во случај кога промените во проектот, непредвидените околности или учинокот на проектот ќе резултираат со промени во ризиците и влијанијата за време на спроведувањето на проектот, [Назив на Заемпримателот] обезбедува дополнителни финансии, ако е потребно, за спроведување активности и мерки за решавање на таквите ризици и влијанија, што може да вклучуваат [да се наведат ризици и влијанија што се релевантни за проектот, како влијанија врз животната средина, здравјето и безбедноста, прилив на работна сила, родово базирано насилство].

МАТЕРИЈАЛНИ МЕРКИ И АКТИВНОСТИ		ВРЕМЕНСКА РАМКА	ОДГОВОРНО ТЕЛО
СЛЕДЕЊЕ И ИЗВЕСТУВАЊЕ			
А	<p>РЕДОВНО ИЗВЕСТУВАЊЕ [Треба да се следи учинокот во областа на животната средина, социјалните прашања, здравјето и безбедноста (ЖССПЗБ) и да се пријави во Светска банка. Тоа треба да биде вклучено во ППЖССП, видете пример подолу]</p> <p>Подготовка и доставување редовни извештаи до [Банката/Асоцијацијата] од следењето на учинокот на Проектот во областа на животната средина, социјалните прашања, здравјето и безбедноста (ЖССПЗБ), вклучувајќи, но без ограничување на, спроведување на ППЖССП, статус на подготовка и спроведување на ЕС документите потребни според ППЖССП, активности за ангажирање на засегнатите страни, функционирање на механизмот(те) за поплаки.</p>	<p><i>[Да се наведе колку често се известува за време на спроведување на проектот, на пр. квартално, на шест месеци, годишно].</i></p>	
Б	<p>ИНЦИДЕНТИ И НЕЗГОДИ [Известувањето за инциденти и незгоди е важно барање на ЕСС1. Видете пример подолу].</p> <p>Веднаш известете ја [Банката/Асоцијацијата] за секој инцидент или незгода поврзана со проектот што има, или најверојатно ќе има, значителен негативен ефект врз животната средина, засегнатите заедници, јавноста или работниците [вклучително] [наведете примери на инциденти и незгоди, соодветно за видот на работата]. Обезбедете доволно детали во врска со инцидентот или незгодата, наведувајќи ги итно преземените мерки или мерките што се планира да се преземат за негово решавање, и какви било информации обезбедени од кој било изведувач и субјект за надзор, како што е соодветно. Потоа, според барањето на [Банката/Асоцијацијата], подгответе извештај за инцидентот или незгодата и предложете какви било мерки за да се спречи негово повторување.</p>	<p><i>[Наведете временска рамка за известување, на пр. известете ја Банката во рок од 48 часа откако ќе дознаете за инцидентот или незгодата] [Банката ќе го определи времето за поднесување последователен извештај, на пр. извештај се доставува во временска рамка што е прифатлива за Банката/Асоцијацијата, како што е побарано]</i></p>	
В	<p>МЕСЕЧНИ ИЗВЕШТАИ ОД ИЗВЕДУВАЧИ [Во договорите за работа што користат стандардни документи за набавка од Банката, изведувачите треба да достават месечни извештаи за следење до Единицата за спроведување на проектот. Доколку е потребно, тимовите можат да вклучат активност со којашто ќе покажат дека таквите месечни извештаи ќе бидат доставени до Банката од страна на Заемопримателот на барање]</p>		

МАТЕРИЈАЛНИ МЕРКИ И АКТИВНОСТИ		ВРЕМЕНСКА РАМКА	ОДГОВОРНО ТЕЛО
ЕСС 1: ПРОЦЕНКА И УПРАВУВАЊЕ СО ЕКОЛОШКИ И СОЦИЈАЛНИ РИЗИЦИ И ВЛИЈАНИЈА			
1.1	<p>ОРГАНИЗАЦИСКА СТРУКТУРА [Наведете дали треба да се назначи/ангажира дополнителен персонал за да работи на Проектот како во примерот подолу].</p> <p>Воспоставување и одржување организациска структура со квалификуван персонал и ресурси за поддршка на управувањето со еколошки и социјални ризици [вклучувајќи] [каде што е релевантно, треба да се утврдат конкретни позиции за управување со ЖССЗБ коишто се дел од организациската структура на пр. експерт за биодиверзитет и стручно лице за здравје и безбедност].</p>	<p>[Наведете до кога треба да се воспостави организациска структура/персонал на пр. организациска структура која вклучува два (2) дополнителни експерти ќе се воспостави во рок од 30 дена по стапувањето на Проектот во сила . Организациската структура, вклучувајќи ги и експертите, треба да се одржува во текот на спроведувањето на Проектот]</p>	
1.2	<p>ЕКОЛОШКА И СОЦИЈАЛНА ПРОЦЕНКА [Заемопримателите треба да спроведат еколошка и социјална проценка (ЕСП), којашто може да вклучува различни методи и документација, како што е наведено во Анекс 1 на ЕСС1 ст. 5. Доколку ЕСП е нацрт-верзија што треба да се ажурира, таквата обврска треба да се наведе во ППЖССП. Доколку според скринингот на проектот не е потребна дополнителна проценка, во ППЖССП не треба да се вклучува дополнителна активност. Подолу видете пример за случај кога не се презема активност].</p> <p>Ажурирање, усвојување и спроведување на Проценката на влијанието врз животната средина и социјалните аспекти, подготвена за Проектот, на начин прифатлив за [Банката/Асоцијацијата].</p>	<p>[Наведете го рокот за подготовка на ЕСП или, доколку е веќе подготвена, потребата за спроведување на мерките за ублажување содржани во ЕСП за време на спроведувањето на проектот].</p>	

МАТЕРИЈАЛНИ МЕРКИ И АКТИВНОСТИ		ВРЕМЕНСКА РАМКА	ОДГОВОРНО ТЕЛО
1.3	<p>АЛАТКИ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА УПРАВУВАЊЕ [Тука наведете ги сите други ЕС документи и/или планови што се изготвени или ќе бидат изготвени според ЕСС1, како што се РУЖССП, ПУЕСП. Видете пример подолу].</p> <p>Проверете го секој предложен потпроект во согласност со Рамката за управување со животна средина и социјални прашања (РУЖССП) подготвена за Проектот, а потоа, изгответе нацрт-верзија, донесете и спроведете го Планот за управување со еколошки и социјални прашања (ПУЕСП) на потпроектот, како што се бара, на начин прифатлив за Банката/Асоцијацијата.</p>	<p>[Наведете време за подготовка на инструментите. Откако ќе бидат подготвени, алатките и инструментите ќе се применуваат за време на спроведувањето на проектот. Наведете дали за документите и/или плановите за еколошки и социјални прашања е потребно претходно прегледување и одобрување од Банката, на пр. ПУЕСП доставени за одобрение до Банката/Асоцијацијата пред да започне процесот на наддавање за соодветниот потпроект. Откако ќе бидат одобрени, ПУЕСП се спроведуваат за време на спроведувањето на проектот].</p>	
1.4	<p>УПРАВУВАЊЕ СО ИЗВЕДУВАЧИ [Некои проектни активности може да вклучуваат изведувачи/подизведувачи за извршување физички работи. Во тие случаи, ППЖССП треба да бара тендерските документи да ги одразуваат релевантните аспекти на ППЖССП. Видете пример подолу].</p> <p>Вклучете ги релевантните аспекти на ППЖССП, вклучувајќи ги и соодветните документи и/или планови за еколошки и социјални прашања и постапките за управување со работни односи, во спецификациите на ЖССПЗБ на документите за набавка со изведувачите. Потоа осигурете се дека изведувачите се во согласност со спецификациите на ЖССПЗБ на нивните соодветни договори.</p>	<p>[Наведете го рокот: на пр. пред подготовката на документите за набавка. Вршење надзор на изведувачите за време на спроведувањето на проектот].</p>	
ЕСС 2: РАБОТНИ ОДНОСИ И РАБОТНИ УСЛОВИ			

МАТЕРИЈАЛНИ МЕРКИ И АКТИВНОСТИ		ВРЕМЕНСКА РАМКА	ОДГОВОРНО ТЕЛО
2.1	<p>ПОСТАПКИ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО РАБОТНИ ОДНОСИ [ПУРО се можеби веќе изготвени или може ќе треба да ги изготви Заемопримателот во одредена временска рамка. Ова треба да биде прикажано во ППЖССП. Видете пример подолу]</p> <p>Ажурирање, донесување и спроведување постапки за управување со работни односи (ПУРО) што се изготвени за проектот.</p>	<i>[Наведете го рокот на пр. во текот на спроведувањето на проектот].</i>	
2.2	<p>МЕХАНИЗАМ ЗА ПОПЛАКИ ЗА ВРАБОТЕНИ НА ПРОЕКТОТ [Механизмот за поплаки што го налага ЕСС2 треба да биде објаснет во ПУРО. Видете пример подолу].</p> <p>Воспоставување, одржување и управување со механизам за поплаки за вработени на Проектот, како што е објаснето во ПУРО и во согласност со ЕСС2.</p>	<i>[Наведете го рокот – на пр. механизам за поплаки што ќе биде функционален пред ангажирање на вработените на проектот и што ќе се одржува за време на спроведувањето на проектот].</i>	
2.3	<p>МЕРКИ ЗА БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВЈЕ ПРИ РАБОТА (БЗР) [Мерките за БЗР, вклучувајќи ги и мерките за подготвеност и одговор во итни случаи, може да се наведат во посебен документ за еколошки и социјални прашања (на пример, ПУЕСП) веќе споменат во делот ЕСС1 погоре. Во тој случај, обврската може да се однесува на тој документ. Видете пример подолу].</p> <p>Подготвување, усвојување и спроведување на мерките за безбедност и здравје при работа (БЗР) наведени во ПУЕСП.</p>	<i>[Наведете го рокот на пр. иста временска рамка како за спроведувањето на ПУЕСП].</i>	
<p>ЕСС 3: ЕФИКАСНОСТ НА РЕСУРСИТЕ И СПРЕЧУВАЊЕ И УПРАВУВАЊЕ СО ЗАГАДУВАЊЕТО [релевантноста на ЕСС3 се утврдува за време на процесот на ЕСП. ЕСС3 може да бара усвојување на конкретни мерки што ќе опфаќаат употреба на електрична енергија, вода и сировини, управување со загадувањето на воздухот, опасен и неопасен отпад, хемикалии и опасни материјали и пестициди. Во зависност од проектот, овие мерки може да се утврдат и во документ за еколошки и социјални прашања (на пример, ПУЕСП) што е веќе споменат во делот под ЕСС1 погоре или како самостоен документ или посебна активност. Наведете дали мерките поврзани со ЕСС3 се опфатени со постоечки документ или како самостојни активности. Видете <u>примери подолу</u>].</p>			
3.1	<p>ПЛАН ЗА УПРАВУВАЊЕ СО Е-ОТПАД: Подготовка, донесување и спроведување план за управување со е-отпад.</p>	<i>[Наведете го рокот на пр. развиен три месеци по стапување во сила на проектот и потоа спроведен за време на спроведувањето на проектот].</i>	
3.2	<p>ЕФИКАСНО КОРИСТЕЊЕ НА РЕСУРСИТЕ И СПРЕЧУВАЊЕ И УПРАВУВАЊЕ СО ЗАГАДУВАЊЕТО: Мерките за ефикасно користење на ресурсите и спречување и управување со загадувањето ќе бидат опфатени во ПУЕСП што ќе се изготви како дел од ХХ погоре.</p>	<i>[Наведете го рокот на пр. иста временска рамка како за подготовка и спроведување на ПУЕСП].</i>	

МАТЕРИЈАЛНИ МЕРКИ И АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕНСКА РАМКА	ОДГОВОРНО ТЕЛО	
ЕСС 4: ЗДРАВЈЕ И БЕЗБЕДНОСТ ВО ЗАЕДНИЦАТА [релевантноста на ЕСС4 се утврдува во текот на процесот на ЕСП. Како и кај ЕСС3, ЕСС4 може да бара усвојување конкретни мерки што може да бидат наведени во документ за еколошки и социјални прашања (на пример, ПУЕСП) веќе споменати во делот под ЕСС1 погоре или како самостоен документ или посебна активност. Наведете дали мерките поврзани со ЕСС4 се опфатени со постоечки документ или како самостојни активности. Видете <u>примери</u> подолу].			
4.1	СООБРАЌАЈ И БЕЗБЕДНОСТ НА ПАТИШТАТА: Донесување и спроведување мерки и активности за проценка и управување со ризиците во сообраќајот и безбедноста на патиштата, како што е потребно според ПУЕСП, што треба да се развие според активноста XX погоре	<i>[Наведете го рокот на пр. иста временска рамка како за подготовка и спроведување на ПУЕСП].</i>	
4.2	ЗДРАВЈЕ И БЕЗБЕДНОСТ НА ЗАЕДНИЦАТА: Подготвување, усвојување и спроведување мерки и активности за проценка и управување со специфични ризици и влијанија врз заедницата што произлегуваат од активностите на Проектот [вклучувајќи, меѓу другото,] [наведете ги сите области на ризици што може да бараат нагласување, на пр. однесување на вработените на проектот, ризици од прилив на работна сила, реакција во вонредни ситуации] и вклучете ги овие мерки во ПУЕСП за да се подготват во согласност со ПУЕСП, на начин прифатлив за Банката.	<i>[Наведете го рокот на пр. иста временска рамка како за подготовка и спроведување на ПУЕСП].</i>	
4.3	РИЗИЦИ ОД РБН И СЕЗ: [За проекти со умерен, значителен или висок ризик од РБН] Подготовка, донесување и спроведување независен акциски план за родово-базирано насилство (Акциски план за РБН), за проценка и управување со ризиците од родово-базирано насилство (РБН) и сексуална експлоатација и злоупотреба (СЕЗ).	<i>[Наведете го рокот на пр. поднесете го акцискиот план за РБН за одобрение од Банката пред подготовката на документите за набавка. Откако ќе биде одобрен, Акцискиот план за РБН се спроведува за време на спроведувањето на проектот].</i>	
4.4	РИЗИЦИ ОД РБН И СЕЗ ЗА ВРЕМЕ НА СПРОВЕДУВАЊЕТО НА ПРОЕКТОТ: [Доколку е потребно, наведете дополнителни средства достапни за спроведување мерки за справување со ризиците и влијанијата од РБН и СЕЗ кои можат да настанат за време на спроведувањето на Проектот.]		
4.4	ПЕРСОНАЛ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ: Подготовка, донесување и спроведување независен план за управување со персоналот за обезбедување во согласност со барањата на ЕСС4, на начин прифатлив за Банката	<i>[Наведете го рокот на пр. пред ангажирањето персонал за обезбедување и потоа спроведен за време на спроведувањето на проектот].</i>	

МАТЕРИЈАЛНИ МЕРКИ И АКТИВНОСТИ		ВРЕМЕНСКА РАМКА	ОДГОВОРНО ТЕЛО
ЕСС 5: ОТКУП НА ЗЕМЈИШТЕ, ОГРАНИЧУВАЊА НА УПОТРЕБАТА НА ЗЕМЈИШТЕТО И ПРИНУДНО ПРЕСЕЛУВАЊЕ [релевантноста на ЕСС5 се утврдува за време на процесот на ЕСП. Ако за време на подготовката на проектот се утврди дека треба да се подготват документи за преселување, тоа треба да биде прикажано во ППЖССП. Видете <u>примери</u> подолу]			
5.1	ПЛАНОВИ ЗА ПРЕСЕЛУВАЊЕ: Подготовка, донесување и спроведување планови за преселување (ПП) во согласност со ЕСС 5 и во согласност со барањата на Рамката за политика за преселување (РПП) што е подготвена за Проектот, а потоа донесување и спроведување на соодветните ПП пред спроведување на поврзаните активности, на начин прифатлив за [Банката/Асоцијацијата].	<i>[Наведете го рокот на пр. ПП поднесени до Банката за одобрение, а потоа, штом ќе бидат одобрени, нивно спроведување пред отпочнувањето на проектните активности што вклучуваат откуп на земјиште и преселување].</i>	
5.2	МЕХАНИЗАМ ЗА ПОПЛАКИ [Механизмот за поплаки (МП) за решавање поплаки поврзани со преселување треба да биде објаснет во РПП, АПП и ПАЗС. Меѓутоа, ако постои специфична карактеристика за тоа како ќе се постапува со поплаки поврзани со ЕСС5, тоа може да се наведе како активност во ППЖССП].	<i>[Наведете го рокот: на пр. пред отпочнување на активностите за преселување]</i>	
ЕСС 6: ЗАЧУВУВАЊЕ НА БИОДИВЕРЗИТЕТОТ И ОДРЖЛИВО УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВИТЕ ПРИРОДНИ РЕСУРСИ [релевантноста на ЕСС6 се утврдува за време на процесот на ЕСП. Како и со другите ЕСС, ЕСС6 може да бара усвојување конкретни мерки што може да бидат наведени во документ за еколошки и социјални прашања (на пример, ПУЕСП) веќе споменати во делот под ЕСС1 погоре или како самостоен документ или посебна активност. Наведете дали мерките поврзани со ЕСС6 се опфатени со постоечки документ или како самостојни активности. Видете <u>примери</u> подолу].			
6.1	РИЗИЦИ И ВЛИЈАНИЈА ВРЗ БИОДИВЕРЗИТЕТОТ: [Во случаи кога ризиците и влијанијата поврзани со биодиверзитетот не може целосно да бидат опфатени како дел од ПУЕСП] Подготовка, донесување и спроведување независен план за управување со биодиверзитетот, во согласност со упатствата на ПЕСВ подготвени за проектот, на начин прифатлив за Банката.	<i>[Да се поднесе за претходно одобрение од Банката до: [датум][три месеци по стапувањето во сила на проектот][пред градењето [градба што може да влијае на биодиверзитетот]]. [Откако ќе биде одобрен, планот се спроведува за време на спроведувањето на проектот].</i>	
ЕСС 7: ДОМОРОДНИ НАРОДИ/ИСТОРИСКИ ЗАПОСТАВЕНИ ТРАДИЦИОНАЛНИ ЛОКАЛНИ ЗАЕДНИЦИ ОД СУПСАХАРСКА АФРИКА [Подолу видете примери за можни активности, ако се утврди дека ЕСС7 е релевантен].			

МАТЕРИЈАЛНИ МЕРКИ И АКТИВНОСТИ		ВРЕМЕНСКА РАМКА	ОДГОВОРНО ТЕЛО
7.1	ПЛАН ЗА ДОМОРОДНИ НАРОДИ: Подготовка, донесување и спроведување Планови за домородни народи (ПДН) во согласност со барањата на Рамката за планирање за домородните народи (РПДН) којашто е подготвена за проектот и ЕСС7, на начин прифатлив за Банката.	<i>[Наведете го рокот: на пр. Поднесете го соодветниот ПДН до Банката за одобрение пред извршување каква било активност за којашто е потребна подготовка на ПДН. Откако ќе биде одобрен, спроведувајте го ПДН за време на спроведувањето на проектот.]</i>	
7.2	МЕХАНИЗАМ ЗА ПОПЛАКИ: Подготовка, донесување и спроведување аранжмани за механизмот за поплаки за домородни народи, во согласност со РПДН и понатамошно објаснување на таквите аранжмани во соодветниот ПДН (ако механизмот за поплаки се разликува од оној воспоставен во ЕСС10).	<i>[Наведете го рокот]</i>	
ЕСС 8: КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО [релевантноста на ЕСС6 се утврдува во текот на процесот на ЕСП. Како и со другите ЕСС, ЕСС6 може да бара усвојување конкретни мерки што може да бидат наведени во документ за еколошки и социјални прашања (на пример, ПУЕСП) веќе споменати во делот под ЕСС1 погоре или како самостоен документ или посебна активност. Наведете дали мерките поврзани со ЕСС8 се опфатени со постоечки документ или како самостојни активности. Видете примери подолу].			
8.1	ПРОНАОЃАЊЕ МОЖНОСТИ: Подгответе, донесете и спроведете постапка за пронаоѓање можности, опишана во ПУЕСП развиена за Проектот.	<i>[Наведете го рокот на пр. во текот на спроведувањето на проектот].</i>	
ЕСС 9: ФИНАНСИСКИ ПОСРЕДНИЦИ [Овој стандард е релевантен само за проектите што вклучуваат финансиски посредници (ФП). Подолу погледнете неколку примери за постапки што треба да се земат предвид кога се вклучени ФП.]			
9.1	СУЖССА: Подгответе, донесете и одржувајте систем за управување со животната средина и социјални аспекти (СУЖССА).	<i>[Наведете го рокот на пр. пред скрининг на кој било потпроект за ФП. Откако ќе се воспостави, СУЖССА се одржува и управува за време на спроведувањето на проектот].</i>	
9.2	ОРГАНИЗАЦИСКИ КАПАЦИТЕТ НА ФП: Воспоставување и одржување организациски капацитет и компетентност за спроведување на СУЖССА со јасно дефинирани улоги и одговорности [каде што е релевантно, утврдете конкретни позиции/ресурси за управување со еколошки и социјални прашања кои се дел од организациската структура].	<i>[Наведете го рокот, на пр. наведете [датум] до кога треба да се воспостави организациски капацитет, вклучувајќи конкретни позиции/ресурси].</i>	
9.3	ПРЕТСТАВНИК ОД ВРВНИОТ МЕНАЏМЕНТ: Назначете претставник од врвниот менаџмент за да има целокупна одговорност за еколошкиот и социјалниот учинок на потпроектите на ФП.	<i>[Наведете до кога треба да се назначи претставник од врвниот менаџмент].</i>	

МАТЕРИЈАЛНИ МЕРКИ И АКТИВНОСТИ		ВРЕМЕНСКА РАМКА	ОДГОВОРНО ТЕЛО
ЕСС 10: АНГАЖИРАЊЕ НА ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ И ОБЈАВУВАЊЕ ИНФОРМАЦИИ			
10.1	<p>ИЗГОТВУВАЊЕ И СПРОВЕДУВАЊЕ ПЛАН ЗА АНГАЖИРАЊЕ НА ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ</p> <p>[Пред проценка, треба да се изготви и објави нацрт верзија на ПАЗС. Во ППЖССП треба да се наведе дали планот е веќе подготвен или треба да се ажурира и да се бара негово спроведување. Видете пример подолу].</p> <p>Ажурирање, донесување и спроведување План за ангажирање на засегнатите страни (ПАЗС).</p>	[Наведете го рокот: на пр. пред [внесете датум или важен настан]]	
10.2	<p>МЕХАНИЗАМ ЗА ПОПЛАКИ НА ПРОЕКТОТ: Подготвување, донесување, одржување и управување со механизам за поплаки, како што е објаснето во ПАЗС.</p>	[Наведете го рокот: на пр. пред [внесете датум]].	
ПОДДРШКА ЗА КАПАЦИТЕТИТЕ (ОБУКА)			
ПК1	<p>[Наведете го видот на обуката што треба да се обезбеди и таргет групите</p> <p>На пример, може да биде потребна обука за [на пр. кадар на единицата за спроведување на проектот, засегнати страни, заедници, проектни работници] во врска со:</p> <ul style="list-style-type: none"> • мапирање и ангажирање засегнати страни • специфични аспекти на еколошка и социјална проценка • подготвеност и одговор во итни случаи • здравје и безбедност на заедницата.] 		
ПК2	<p>[Наведете обука за проектните работници на тема здравје и безбедност при работа, вклучително и за превенција во итни случаи и подготвеност и одговор во итни ситуации.]</p>		

ДОДАТОК 2: ЛИСТА ЗА ПРОВЕРКА ОД ПЛАНОТ ЗА АНГАЖИРАЊЕ НА ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ

Оваа листа за проверка дава насоки за Заемопримателот за примена на еколошките и социјалните стандарди, коишто се дел од еколошката и социјалната рамка на Светска банка за 2016 година. Листите за проверка помагаат да се илустрираат барањата на ЕСС и да се предложат примери за пристапи за спроведување на некои од барањата на ЕСС; тие не се политика на Банката, ниту се задолжителни. Листите за проверка не ја заменуваат потребата од правилно расудување при донесувањето одлуки за проектите. Во случај на каква било недоследност или конфликт помеѓу Листите за проверка и ЕСС, преовладуваат одредбите на ЕСС.

Соодветното ниво на сложеност на механизмот за постапување по поплаки (МПП) на проектот зависи од ризиците и влијанијата на проектот и контекстот на проектот. Следната листа за проверка опишува комплексен МПП којшто се придржува до добра меѓународна практика, што можеби не е потребно за сите проекти. И покрај тоа, оваа листа за проверка помага да се утврди дали механизмот за поплаки е во согласност со добрата меѓународна практика.

А. Проблеми во системот

1. Дали проектот дозволува поднесување повратни информации/поплаки?
2. Дали организацијата има политика за решавање поплаки?
  - а. Дали политиката е достапна за сите вработени, корисници и потенцијални корисници?
  - б. Дали политиката е напишана на локалниот(те) јазик(ци)?
3. Дали механизмот за жалби ги има следниве карактеристики?
  - а. Јасна и разбирлива постапка за давање повратни информации и/или поднесување поплаки.
  - б. Одговорно лице за постапување по повратни информации/поплаки.
  - в. Постапки за решавање или посредување и испитување на поплаките во зависност од нивната сериозност и сложеност.
  - г. Систем за информирање на подносителите за ажурирања на статусот.
  - д. Систем за евидентирање повратни информации/поплаки и резултати.
  - ѓ. Постапки за заштита на доверливоста на подносителите.

Б. Управување со вработените

1. Има ли прирачник за управување со жалбите на вработените?
2. Дали политиката за жалби и/или постапките го објаснуваат следново:
  - а. Што е поплака/повратни информации?

- б. Какви информации се бараат од подносителите?
- в. Какви правни лекови може или треба да се користат за решавање на поплаките?
- 3. Дали политиката и постапките за поплаки им се соопштуваат на сите вработени?
- 4. Дали се распределени соодветни ресурси за механизмот на поплаки да функционира ефикасно?
- 5. Дали организацијата обезбедува обука за вработените во врска со механизмот за жалби?

В. Комуникација со корисниците на механизмот за поплаки

- 1. Дали корисниците се известени како можат да поднесуваат жалби/повратни информации?
  - а. Дали постои информативна брошура за механизмот за поплаки што им е достапна на корисниците?
  - б. Дали на корисниците им се достапни обрасци за повратни информации/поплаки?
  - в. Дали обрасците или ознаките за поплаки се прикажани на видливо место и дали се лесно достапни?
  - г. Дали се објавени детали за контакт на персоналот што прима повратни информации/поплаки на јавни места?
  - д. Дали информациите за постапување по жалби се достапни на локалните јазици?
- 2. Дали корисниците можат да поднесуваат жалби/повратни информации:
  - а. Во писмена форма
  - б. Преку е-пошта
  - в. Преку факс
  - г. Преку телефон
  - д. Лично
- 3. Дали корисниците и добиваат помош при поднесување повратни информации/поплаки онаму каде што е потребно?
- 4. Дали пристапот до механизмот за поплаки е бесплатен?
- 5. Дали на корисниците им се гарантира доверливост?
- 6. Дали корисниците се информирани за процесот на жалби?

Г. Евидентирање повратни информации/поплаки

- 1. Дали сите повратни информации/поплаки се евидентираат?

- a. Дали поплаките/повратните информации се внесуваат и документираат?
- б. Дали се евидентираат прашања/предлози и препораки?
- в. Дали се евидентираат резултатите и одговорите на сите поплаки/повратни информации?

Д. Деловни стандарди

1. Дали постојат деловни стандарди за процесот и временската рамка во кои се разгледуваат поплаките/повратните информации?
  - a. Дали приемот се потврдува во одредена временска рамка?
  - б. Дали поплаките треба да се решат во одредена временска рамка?
2. Дали има воспоставен систем за контрола на квалитет за:
  - a. Да се провери дали сите поплаки се разгледани или дали е постапено по нив.
  - б. Да се провери дали се разгледани сите аспекти на поплаката.
  - в. Да се провери дали се преземени сите потребни постапки.

Ѓ. Анализа и повратни информации

1. Дали се изготвуваат редовни внатрешни извештаи за поплаки/повратни информации за врвниот менаџмент?
2. Извештаите за поплаки/повратни информации вклучуваат податоци за:
  - Бројот на поплаки/повратни информации.
  - Усогласеност со деловните стандарди.
  - Проблемите во поплаките/повратните информации.
  - Трендови во поплаките/повратните информации со текот на времето.
  - Причините за поплаки/повратни информации.
  - Дали е загарантирана постапка за правен лек.
  - Какво обештетување всушност било обезбедено?
  - Препораки/стратегии за спречување или ограничување на повторни појави.
3. Дали извештаите за поплаки/повратни информации се објавуваат јавно, повремено?

ДОДАТОК 3: ИНДИКАТИВЕН ОБРАЗЕЦ ЗА ПЛАНОТ ЗА АНГАЖИРАЊЕ ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ

Во овој образец се дадени насоки за Заемопримателот за специфични аспекти на примената на еколошките и социјалните стандарди (ЕСС) коишто се дел од еколошката и социјалната рамка на Светска банка за 2016 година. Образците помагаат да се илустрираат барањата на ЕСС и да се предложат примери за пристапи за исполнување на барањата; тие не се политика на Банката и треба да бидат корисна и доброволна алатка. Во случај на каква било недоследност или конфликт со ЕСС, преовладуваат одредбите на ЕСС.

Обемот и нивото на детали на планот треба да бидат сразмерни и пропорционални со природата и обемот, потенцијалните ризици и влијанијата на проектот и грижите на засегнатите страни кои можат да бидат засегнати од проектот или се заинтересирани за него. Во зависност од видот на размерот на ризиците и влијанијата на проектот, елементите на ПАЗС може да бидат вклучени како дел од Планот за посветеност кон животната средина и социјалните прашања (ППЖССП) и може да не е потребно да се изготвува самостоен ПАЗС.

ПАЗС треба да биде јасен и концизен и да се фокусира на опишување на проектот и идентификување на неговите засегнати страни. Клучно е да се утврди кои информации ќе бидат јавни, на кои јазици и каде ќе се наоѓаат. Со него треба да се објаснат можностите за јавна консултација, да се обезбеди краен рок за коментари и да се објасни како луѓето ќе бидат известени за нови информации или можности за коментар. Треба да се објасни како ќе се оценат и земат предвид коментарите. Исто така, треба да се опише механизмот за оплаки на проектот и како да се пристапи до овој механизам. Исто така, ПАЗС треба да се посвети на објавување рутински информации за еколошкиот и социјалниот учинок на проектот, вклучувајќи ги и можностите за консултации и како ќе се управува со оплаките.

Во продолжение е даден стандарден формат на ПАЗС:

1. Вовед/Опис на проектот

Накратко опишете го проектот, фазата на проектот, неговата цел и какви одлуки во моментот се разгледуваат за кои се бара јавен придонес.

Опишете ја локацијата и, каде што е можно, вклучете карта на локацијата(те) на проектот и околината, прикажувајќи ги заедниците и близината до чувствителните места, како и секое сместување на работниците, области за привремено складирање и истовар или други привремени активности што исто така може да влијаат на засегнатите страни. Обезбедете врска до или приложете нетехничко резиме на потенцијалните социјални и еколошки ризици и влијанија од проектот.

2. Кратко резиме на претходни активности за ангажман на засегнати страни

Доколку досега се преземени активности за консултации или објавување, вклучително и објавување информации и неформални или формални состаноци/или консултации, обезбедете резиме на тие активности (не повеќе од половина страница), објавените информации, како и каде може да се добијат подетални информации за тие претходни активности (на пример, врска или физичка локација или да се направат достапни на барање).

3. Идентификација и анализа на засегнати страни

Идентификувајте ги клучните засегнати страни кои ќе се информираат и консултираат за проектот, вклучувајќи поединци, групи или заедници кои:

- а. Се засегнати или најверојатно ќе бидат засегнати од проектот (страни засегнати од проектот); и
- б. Може да имаат интерес за проектот (други заинтересирани страни).

Во зависност од видот и обемот на проектот и неговите потенцијални ризици и влијанија, други потенцијални засегнати страни може да бидат државни власти, локални организации, НВОи и компании и заедници во близина. Засегнати страни исто така може да бидат политичари, синдикати, академици, верски групи, национални агенции од јавниот сектор за социјална и еколошка дејност и медиуми.

3.1. Засегнати страни

Идентификувајте поединци, групи, локални заедници и други засегнати страни кои можат директно или индиректно да бидат засегнати од проектот, позитивно или негативно. ПАЗС треба особено да се фокусира на оние кои се директно и негативно засегнати од проектните активности. Мапирањето на зоните на влијание со поставување на засегнатите заедници во географска област може да помогне да се дефинира или усоврши областа на влијание на проектот. Во ПАЗС треба да се идентификуваат други страни кои мислат дека може да бидат засегнати и на кои ќе им требаат дополнителни информации за да ги разберат границите на влијанијата на проектот.

3.2. Други заинтересирани страни

Идентификувајте поинакви засегнати страни кои можат да бидат заинтересирани за проектот поради неговата локација, близината до природните или другите ресурси, или поради секторот или страните вклучени во проектот. Тоа може да бидат службеници од локалната власт, водачи во заедницата и граѓански организации, особено оние кои работат во или со засегнатите заедници. Иако овие групи може да не бидат директно засегнати од проектот, тие може да имаат улога во подготовката на проектот (на пример, ако дозволи владата) или да бидат во заедница засегната од проектот и да имаат интерес поширок од нивното индивидуално домаќинство.

Покрај тоа, граѓанското општество и невладините организации може да имаат исцрпно знаење за еколошките и социјалните карактеристики на проектната област и популациите во близина, и можат да одиграат значајна улога во препознавањето ризици, потенцијални влијанија и можности што Заемопримателот може да ги земе предвид во процесот на проценување. Некои групи може да бидат заинтересирани за проектот заради секторот во којшто се наоѓа (на пример, рударство или здравствена заштита), а други можеби ќе сакаат да бидат информирани само затоа што се предлагаат јавни финансии за поддршка на проектот. Не е важно да се идентификуваат основните причини зошто луѓето или групите сакаат информации за проектот - ако информациите се јавни, треба да бидат отворени за сите што се заинтересирани.

3.3. Ранливи поединци или групи/поединци или групи во неповолна положба

Многу е важно да се разберат влијанијата на проектот и дали тие можат несразмерно да влијаат врз ранливи поединци или групи или врз поединци или групи во неповолна положба, кои често немаат глас да

ја изразат својата загриженост или да ги разберат влијанијата на проектот. Она што може да помогне да се утврди пристап за да се разберат гледиштата на овие групи е следново:

- а. идентификување на ранливите поединци или групи или на оние во неповолна положба и ограничувањата што можат да ги имаат во учеството и/или разбирањето на информациите за проектот или учеството во процесот на консултации.
- б. Што може да ги спречи овие лица или групи да учествуваат во планираниот процес? (На пример, јазични разлики, недостаток на превоз до настани, пристапност до местата, попреченост, недостаток на разбирање на процесот на консултација).
- в. Како тие обично добиваат информации за заедницата, проектите, активностите?
- г. Дали тие имаат ограничувања за времето или локацијата за јавни консултации?
- д. Каква дополнителна поддршка или ресурси може да бидат потребни за да им се овозможи на овие луѓе да учествуваат во процесот на консултации? (Примери се обезбедување превод на јазик на малцинството, знаковен јазик, информации печатени со голем фонт или Брајова азбука; бирање пристапни места за настани; обезбедување превоз за луѓето од оддалечените области до најблискиот состанок; одржување мали, фокусирани состаноци на коишто на ранливите засегнати страни им е поудобно да поставуваат прашања или да изразат загриженост.)
- ѓ. Доколку во проектната област нема активни организации што работат со ранливи групи, како што се лицата со попреченост, обратете се до давателите на медицински услуги, кои можеби се посвесни за маргинализираните групи и знаат како најдобро да комуницираат со нив.
- е. Каков неодамнешен ангажман имаше проектот со ранливите засегнати страни и нивните претставници?

3.4. Резиме на потребите на засегнатите страни во проектот

Пример

Заедница	Група на засегнати страни	Клучни карактеристики	Јазични потреби	Претпочитани начини на известување (е-пошта, телефон, радио, писмо)	Специфични потреби (пристап, печатени материјали со голем фонт, грижа за децата, состаноци преку ден
Село А	Родители со мали деца	Приближно 180 засегнати домаќинства; 300 деца	Службен јазик	Пишани информации, радио	Грижа за деца за време на состаноци— претпочитано време доцна попладне
Село А	Бегалци	38 проширени семејства, ниво на сиромаштија	Друг јазик	Посета со преведувач и претставник од граѓанска организација	Цртежи, едукација за процесот

4. Програма за ангажирање засегнати страни

4.1. Цел и временска рамка на програмата за ангажирање засегнати страни

Сумирајте ги главните цели на програмата за ангажирање засегнати страни и предвидениот распоред за различните активности за ангажирање на засегнатите страни: во кои фази од проектот ќе се одвиваат, со која динамика и каква одлука се презема за коментарите и грижите на луѓето. Доколку одлуките за јавни состаноци, времето и местото на нивното одржување сè уште не се донесени, обезбедете конкретни информации за тоа како луѓето ќе бидат запознаени со претстојните можности да ги прегледаат информациите и да ги искажат нивните ставови. Дел од тие информации треба да биде и ППЖССП. За некои проекти, можеби нема да биде потребен независен ПАЗС, а неговите елементи може да се вметнат во ППЖССП.

4.2. Предложена стратегија за објавување информации

Накратко опишете какви информации ќе се објавуваат, во какви формати и какви видови методи ќе се користат за да се пренесат овие информации до секоја од засегнатите групи. Методите што ќе се користат може да се разликуваат во зависност од целната публика. За секој медиумски пример, утврдете ги конкретните имиња (на пример, The Daily News и The Independent, Radio News 100.6, телевизија Channel 44). Изборот на објавување - и за известување и за давање информации - треба да се заснова врз тоа како повеќето луѓе во близина на проектот добиваат редовни информации и може да вклучува поцентрален извор на информации за национален интерес. Треба да се користат разновидни методи на комуникација за да се опфати мнозинството засегнати страни. Проектот треба да ги избере оние што се најсоодветни и што имаат јасно образложение за нивниот избор. Планот треба да содржи изјава со којашто се поздравуваат коментарите за предложениот план за ангажирање и предлози за подобрување. За оддалечените засегнати страни, можеби ќе биде потребно да се обезбеди дополнителна опција за

издавање весници или посебен состанок или дополнителни документи што треба да се објавуваат јавно. Под јавно објавување се подразбира:

- а. Весници, постери, радио, телевизија;
- б. Информативни центри и изложби и други визуелни претставувања;
- в. Брошури, летоци, постери, нетехнички збирни документи и извештаи;
- г. Официјална преписка, состаноци;
- д. Веб-страници, социјални медиуми.

Стратегијата треба да вклучува средства за консултирање со страните засегнати од проектот доколку има значителни промени во проектот што резултираат со дополнителни ризици и влијанија. По таквата консултација, ќе се објави ажуриран ППЖССП.

Пример

Фаза на проектот	Листа на информации што треба да се објават	Предложен и начини	Распоред: Локации/ датуми	Целни засегнати страни	Опфатен процент	Одговорности
Изградба	План за управување со сообраќајот	Вести за известување на радио 100.6 и копија во селската сала Постер на огласна табла во заедницата	Радио, двапати дневно во седмиците кога се објавува	Селани, вклучувајќи пешаци и возачи	Радио вести 100.6 опфаќа 60 % од селото Постер на огласна табла опфаќа друг процент од населението	Службеник за врски со заедницата

4.3. Предложена стратегија за консултации

Накратко опишете ги начините што ќе се користат за консултација со секоја од засегнатите групи. Начините што ќе се користат може да се разликуваат во зависност од целната публика, на пример:

- а. Интервју со засегнатите страни и релевантните организации
- б. Анкети и прашалници
- в. Јавни средби, работилници и/или фокус групи на конкретни теми
- г. Начини на учество

д. Други традиционални механизми за консултации и донесување одлуки.

Пример

Фаза на проектот	Тема за консултација	Користен метод	Распоред: Локација и дати	Целни засегнати страни	Одговорности
Изградба	Безбедност во сообраќајот	Дискусии со селските училишта Јавни средби	Основно училиште „АВС“ 4 септември, 15:00 часот. Село А селска општина, 8 септември 17:30 часот.	Родители и деца во селото Заедница	Службеник за врски со заедницата (СВЗ) Инженер за транспорт, менаџер, СВЗ

4.4. Предложена стратегија за вклучување на мислењата на ранливите групи

Опишете како ќе се бараат мислењата на ранливите групи или на оние во неповолна положба за време на процесот на консултации. Кои мерки ќе се користат за отстранување на пречките за учество? Ова може да вклучи одделни механизми за консултации и поплаки, развој на мерки што овозможуваат пристап до придобивки од проектот и слично.

4.5. Хронологија

Обезбедете информации за временските рамки на фазите на проектот и клучните одлуки. Поставете рок за коментари.

4.6 Преглед на коментари

Објаснете како ќе се собираат (во пишана и усна форма) и прегледуваат коментари и обврзете се да поднесете извештај до засегнатите страни за конечната одлука и резиме на тоа како се земени предвид коментарите.

4.7 Идни фази на проектот

Објаснете дека луѓето постојано ќе добиваат информации додека се развива проектот, вклучително и известувања за еколошкиот и социјалниот учинок на проектот и за спроведувањето на планот за ангажирање на засегнатите страни и механизмот за поплаки. Проектите треба да поднесуваат извештај до засегнатите страни најмалку еднаш годишно, но честопати ќе известуваат почесто во особено активни периоди, кога врз јавноста може да има повеќе влијанија или кога фазите се менуваат (на пример, квартални извештаи за време на изградбата, потоа годишни извештаи за време на спроведувањето).

5. Ресурси и одговорности за спроведување активности за ангажирање на засегнатите страни

5.1. Ресурси

Наведете кои ресурси ќе бидат наменети за управување и спроведување на Планот за ангажирање на засегнатите страни, особено:

- а. Кои луѓе се задолжени за ПАЗС
- б. Потврдете дека е распределен соодветен буџет за ангажирање на засегнатите страни
- в. Обезбедете информации за контакт ако луѓето имаат коментари или прашања во врска со проектот или процесот на консултации; односно телефонски број, адреса, е-пошта, улога на одговорно лице (индивидуалните имиња може да се променат).

5.2. Функции и одговорности за управување

Опишете како активностите за ангажирање на засегнатите страни ќе бидат вметнати во системот за управување со проектот и посочете каков персонал ќе биде посветен на управувањето и спроведувањето на Планот за ангажирање на засегнатите страни:

- а. Кој ќе биде одговорен за извршување на секоја од активностите за ангажирање на засегнатите страни и кои се квалификациите на одговорните лица?
- б. Колку менаџментот ќе биде вклучен во ангажирањето на засегнатите страни?
- в. Како ќе се документира, следи и управува процесот (на пример, база на податоци за засегнатите страни, регистар на обврски итн.)?

6. Механизам за поплаки

Опишете го процесот со кој луѓето засегнати од проектот можат да ги пренесат своите поплаки и грижи на раководството на проектот и како тие ќе бидат разгледани и решавани:

- а. Дали има постоечки формален или неформален механизам за поплаки и дали ги исполнува барањата на ЕСС10? Дали може да се приспособи или треба да се воспостави нешто ново?
- б. Дали механизмот за поплаки е културолошки соодветен, односно дали е осмислен да ги земе предвид културолошките начини за справување со загриженоста на заедницата? На пример, во култури каде што мажите и жените имаат одделни состаноци, дали една жена може да постави прашање на друга жена во процесот на поплаки од проектот?
- в. Каков процес ќе се користи за документирање жалби и загриженост? Кој ќе ги прима поплаките од јавноста? Како ќе се внесуваат и следат?
- г. Колку часа неделно ќе се издвојуваат за признавање и решавање на прашањата? Дали ќе има тековна комуникација со подносителот на жалбата во текот на целиот процес?
- д. Како ќе се известат сите засегнати групи за постоењето на механизмот за поплаки? Дали се потребни одделни процеси за ранливите засегнати страни?
- ѓ. Ако жалбата не се смета за соодветна за испитување, дали ќе му се даде објаснување на подносителот зошто таа не може да се спроведе?

е. Дали ќе има жалбен процес доколку подносителот на жалбата не е задоволен од предложеното решавање на жалбата? Жалбен процес нема да има нужно за сите проекти, но препорачливо е да се вклучи еден за посложени проекти. Во сите случаи, подносителите треба да се уверат дека тие сè уште ги имаат сите нивни законски права во рамките на нивниот национален судски процес.

ж. Јавноста треба редовно да добива краток преглед на спроведувањето на механизмот за поплаки, откако ќе се отстранат информациите за идентификација на поединци за да се заштити нивниот идентитет. Колку често извештаите ќе се објавуваат јавно за да се покаже дека процесот се спроведува?

7. Следење и известување

7.1. Вклученост на засегнатите страни во активности за следење

Некои проекти вклучуваат улога за трети страни во следењето на проектот или влијанијата поврзани со проектот. Опишете ги сите планови за вклучување на засегнати страни во проектот (вклучително и засегнатите заедници) или на трети страни кои ќе ги следат влијанијата на проектот и програмите за ублажување. Критериумите за избор на трети страни треба да бидат јасни. За повеќе информации, погледнете во Белешката за добра практика за следење што го вршат трети страни на Светска банка.

7.2. Поднесување извештаи до групите засегнати страни

Наведете како, кога и каде ќе се поднесуваат извештаи за резултатите од активностите за вклучување на засегнатите страни до самите засегнати страни и до пошироките групи на засегнати страни. Препорачливо е овие извештаи да се потпираат на истите извори на комуникација што биле користени претходно за известување на засегнатите страни. Засегнатите страни секогаш треба да се потсетуваат за достапноста на механизмот за поплаки.

ДОДАТОК 4: ЕКОЛОШКА И СОЦИЈАЛНА ПРОЦЕНКА, УПРАВУВАЊЕ СО ЕКОЛОШКИ И СОЦИЈАЛНИ ПРАШАЊА СИСТЕМСКИ И ИНДИКАТИВЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОЦЕНКАТА НА ЕКОЛОШКОТО И СОЦИЈАЛНОТО ВЛИЈАНИЕ, ЕКОЛОШКАТА И СОЦИЈАЛНАТА РЕВИЗИЈА И ПЛАН ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЕКОЛОШКИ И СОЦИЈАЛНИ ПРАШАЊА

---

1. Еколошка и социјална проценка

Заемопримателот ќе изврши еколошка и социјална проценка за да ги процени еколошките и социјалните ризици и влијанија на проектот во текот на животниот циклус на проектот. Терминот „еколошка и социјална проценка“ е генерички термин со којшто се опишува процесот на анализа и планирање што го користи Заемопримателот за да обезбеди утврдување, избегнување, намалување или ублажување на влијанијата и ризиците врз животната средина.

Еколошката и социјалната проценка е примарно средство со коешто ќе се обезбеди проектите да бидат еколошки и социјално здрави и одржливи и ќе се користи за донесување одлуки. Еколошката и социјалната проценка е флексибилен процес во којшто може да се користат различни алатки и методи во зависност од деталите на проектот и околноста на Заемопримателот.

Еколошката и социјалната проценка ќе се спроведе во согласност со ЕСС1 и ќе ги земе предвид, на интегриран начин, сите релевантни директни, индиректни и кумулативни еколошки и социјални ризици и влијанија, вклучително и оние што се конкретно утврдени во ЕСС1–10. Опфатот, длабочината и видот на анализата што е извршена како дел од еколошката и социјалната проценка ќе зависи од видот и обемот на проектот и потенцијалните еколошки и социјални ризици и влијанија што би можеле да произлезат. Заемопримателот ќе изврши еколошка и социјална проценка во толкав обем и онолку детално колку што ќе биде соодветно за потенцијалните ризици и влијанија.

Начинот на којшто ќе се спроведе еколошка и социјална проценка и прашањата што треба да се решат ќе се разликуваат за секој проект. Заемопримателот ќе се консултира со Банката за да го одреди процесот што ќе се користи, земајќи предвид голем број активности, како испитување, вклучување на засегнатите страни, потенцијални еколошки и социјални прашања и какви било специфични прашања покренати помеѓу Банката и Заемопримателот. Еколошката и социјалната проценка ќе вклучува и ќе земе предвид координација и консултација со засегнатите лица и другите заинтересирани страни, особено во раната фаза, за да се осигури дека сите потенцијално значајни еколошки и социјални ризици и влијанија се утврдени и дека по нив се постапува.

Различните методи и алатки што ги користи Заемопримателот за извршување на еколошката и социјалната проценка и документирање на резултатите од таквата проценка, вклучувајќи ги и мерките за ублажување што треба да се спроведат, ќе ги одразуваат видот и обемот на проектот. Како што е наведено во ЕСС1, тие ќе вклучуваат, соодветно, комбинација или елементи од следново:

- а. Проценка на еколошко и социјално влијание (ПЕСВ)** Проценката на еколошко и социјално влијание (ПЕСВ) е инструмент за идентификување и проценка на потенцијалните еколошки и

социјални влијанија од предложениот проект, проценка на алтернативи и осмислување соодветни мерки за ублажување, управување и следење.

б. Еколошка и социјална ревизија Еколошката и социјална ревизија е инструмент за одредување на видот и степенот на сите еколошки и социјални области што се опфатени во постоечки проект или активности. Со ревизијата се утврдуваат и оправдуваат соодветните мерки и активности за намалување на областите за коишто постои загриженост, се проценуваат трошоците за мерките и активностите и се препорачува распоред за нивно спроведување. За одредени проекти, еколошката и социјалната проценка може да се состои само од еколошка или од социјална ревизија; во други случаи, ревизијата е дел од еколошката и социјалната проценка.

в. Проценка на опасност или ризик Проценката на опасност или ризик е инструмент за препознавање, анализирање и контрола на опасностите поврзани со присуство на опасни материјали и услови на проектна локација. Банката бара проценка на опасност или ризик за проекти што вклучуваат одредени запаливи, експлозивни, реактивни и токсични материјали кога се присутни во количини што надминуваат одредена граница. За одредени проекти, еколошката и социјалната проценка може да се состои само од проценка на опасност или ризик; во други случаи, проценката на опасност или ризик е дел од еколошката и социјалната проценка.

г. Проценка на кумулативно влијание Проценката на кумулативно влијание е инструмент за разгледување на кумулативните влијанија на проектот во комбинација со влијанија од други релевантни минати, сегашни и разумно предвидливи случувања, како и непланирани, но предвидливи активности овозможени од проектот што може да се појават подоцна или на друга локација.

д. Социјална анализа и анализа на конфликт Социјалната анализа и анализата на конфликт се инструмент со којшто се проценува степенот до којшто проектот може (а) да ги влоши постоечките тензии и нееднаквост во општеството (и во заедниците засегнати од проектот и помеѓу овие заедници и другите); (б) да има негативен ефект врз стабилноста и безбедноста на луѓето; (в) да има негативни последици од постоечките тензии, конфликти и нестабилност, особено во услови на војна, бунт и граѓански немир.

ѓ. План за управување со еколошки и социјални прашања (ПУЕСП) Планот за управување со еколошки и социјални прашања (ПУЕСП) е инструмент во којшто детално се претставени (а) мерките што треба да се преземат за време на спроведувањето и работењето на проектот за да се елиминираат или неутрализираат негативните влијанија врз животната средина и општеството или да се намалат на прифатливи нивоа; и (б) активностите што се потребни за спроведување на овие мерки.

е. Рамка за управување со еколошки и социјални прашања (РУЕСП) Рамката за управување со еколошки и социјални прашања (РУЕСП) е инструмент со којшто се испитуваат ризиците и влијанијата кога проектот се состои од програма и/или серија потпроекти, а ризиците и влијанијата не можат да се одредат додека не се утврдат деталите за програмата или потпроектот. Со РУЕСП се утврдуваат начелата, правилата, упатствата и постапките за проценка на ризиците и влијанијата врз животната средина и општеството. Таа содржи мерки и планови за намалување, ублажување и/или неутрализирање на негативните ризици и влијанија, одредби за проценка и финансирање на

трошоците за таквите мерки и информации за агенцијата или агенциите одговорни за справување со ризиците и влијанијата на проектот, вклучително и за нејзиниот капацитет за управување со еколошки и социјални ризици и влијанија. Содржи соодветни информации за областа во која се очекува да бидат поставени потпроекти, вклучувајќи ги и сите потенцијални еколошки и социјални ранливости на областа; и за потенцијалните влијанија што може да се појават и мерките за ублажување што може да се очекува да се користат.

Поради специфичните карактеристики на еден проект може да биде потребно Заемопримателот да користи специјализирани методи и алатки за проценка, како што се План за преселување, План за обнова на животот, План за домородни народи, Акциски план за биодиверзитет, План за управување со културно наследство и други планови, како што е договорено со Банката.

Заемопримателите треба да иницираат еколошка и социјална проценка што е можно порано при обработката на проекти. Заемопримателите ќе се консултираат со Банката што е можно порано, за да може еколошката и социјалната проценка да се утврди уште на самиот почеток за да ги исполни барањата на ЕСС.

2. Систем за управување со животната средина и социјални аспекти

Еколошка и социјална политика

Еколошката и социјалната политика на ФП ќе биде поддржана од врвниот менаџмент на ФП и ќе вклучува организациски обврски, цели и метрика во однос на управувањето на ФП со еколошкиот и социјален ризик. Политиката јасно ќе ги наведе применливите услови за потпроектите на ФП и ќе го вклучува следното:

- а) Сите потпроекти на ФП ќе бидат подготвени и имплементирани во согласност со релевантните национални и локални закони и регулативи во однос на животната средина и социјалните прашања;
- б) Сите потпроекти на ФП ќе бидат проверени во однос на исклучоци од правниот договор;
- в) Сите потпроекти на ФП ќе бидат проверени во однос на еколошки и социјални ризици и влијанија;
- г) Сите потпроекти на ФП кои предвидуваат релокација (освен ако ризиците и влијанието на таквата релокација се минорни), негативни ризици и влијанија на домородното население или значителни ризици или влијанија на животната средина, здравјето и безбедноста на заедницата, работните односи и работните услови, биодиверзитетот или културното наследство, ќе применуваат различни услови од ЕСС.

Еколошки и социјални процедури.

ФП ќе постави и одржува прецизно дефинирани еколошки и социјални процедури коишто ја одразуваат и имплементираат Еколошката и социјалната политика на ФП. Процедурите ќе бидат пропорционални на природата на ФП и на ниво на потенцијалните еколошки и социјални ризици и влијанија поврзани со потпроектите на ФП.

Еколошките и социјалните процедури на ФП ќе вклучуваат мерки за:

- а) Проверка на сите потпроекти на ФП во однос на исклучоци од правниот договор;

- б) Проверка, преглед и категоризација на потпроектите на ФП според нивните потенцијални еколошки и социјални ризици и влијанија;
- в) Барање да се применуваат релевантните услови од ЕСС за сите потпроекти на ФП коишто се проценети, подготвени и имплементирани во согласност со националното право и дополнително таму каде потпроектот на ФП предвидува релокација (освен ако ризиците и влијанието на таквата релокација се минорни), негативни ризици и влијанија на домородното население или значителни ризици или влијанија на животната средина, здравјето и безбедноста на заедницата, работните односи и работните услови, биодиверзитетот или културното наследство;
- г) Да се погрижат дека мерките кои се неопходни за задоволување на условите од (в) погоре се дефинирани во правниот договор помеѓу ФП и под-заемопримателот;
- д) Следење и чување и редовно ажурирање на еколошките и социјалните информации за потпроектите на ФП;
- ѓ) Доколку ризикот на одреден потпроект на ФП значително се зголеми, да се применат соодветните услови од ЕСС12 и истите соодветно да се документираат; и
- е) Следење на еколошкиот и социјален ризик на портфолиото на ФП.

Организациски капацитет и компетенција

ФП ќе развие и одржува организациски капацитет и компетенција за имплементирање на СУЖССА со јасно дефинирани улоги и одговорности. ФП ќе назначи претставник од редовите на врвниот менаџмент на ФП кој ќе има целосна одговорност за еколошкиот и социјален учинок на потпроектите на ФП и потребните ресурси за поддршка на имплементацијата.

Следење и известување

ФП ќе го следи еколошкиот и социјалниот учинок на потпроектите на ФП на начин кој е пропорционален на ризиците и влијанијата од потпроектите на ФП, и ќе доставува редовни извештаи за напредок до врвниот менаџмент на ФП. ФП ќе доставува до Банката годишни Еколошки и социјални извештаи за имплементацијата на СУЖССА, вклучително и еколошките и социјални процедури и еколошкиот и социјален учинок од портфолио за потпроекти на ФП. Годишниот извештај ќе содржи детали за тоа како се исполнуваат условите од овој ЕСС, за природата на потпроектите на ФП коишто се финансирани од проектот и целокупниот ризик за портфолиото, поделен по сектори.

3. Индикативен преглед на ПЕСВ

Онаму каде што се подготвува проценка на еколошко и социјално влијание како дел од еколошката и социјалната проценка, таа ќе го содржи следново:

(а) Извршно резиме

- Концизно претставување на значајните наоди и препорачани активности.

(б) Правна и институционална рамка

- Анализа на правна и институционална рамка за проектот, во рамките на којашто се врши еколошка и социјална проценка, вклучувајќи ги и прашањата утврдени во ЕСС1¹.
- Ја споредува постоечката еколошка и социјална рамка на Заемопримателот и ЕСС и го утврдува јазот помеѓу нив.
- Ги препознава и проценува еколошките и социјалните барања на сите кофинансиери.

(в) Опис на проектот

- Концизно го објаснува предложениот проект и неговиот географски, еколошки, социјален и временски контекст, вклучувајќи ги и сите надворешни инвестиции што може да бидат потребни (на пример, наменски цевководи, пристапни патишта, снабдување со струја, снабдување со вода, домување и капацитети за складирање сировини и производи), како и примарните добавувачи на проектот.
- Преку разгледување на деталите за проектот, укажува дека е потребно секој план да ги исполни барањата од ЕСС1 до 10.
- Вклучува карта со доволно детали, покажувајќи ја локацијата на проектот и областа што може да бидат засегнати од директните, индиректните и кумулативните влијанија на проектот.

(г) Основни податоци

- Детално ги утврдува основните податоци што се релевантни за одлуките за локацијата на проектот, дизајнот, работењето или мерките за ублажување. Ова треба да вклучува дискусија за точноста, веродостојноста и изворите на податоците, како и информации за датумите околу утврдувањето, планирањето и спроведувањето на проектот.
- Ги утврдува и проценува степенот и квалитетот на достапните податоци, клучните празнини во податоците и неизвесностите поврзани со предвидувањата.
- Врз основа на тековните информации, го оценува обемот на областа што треба да се испита и ги опишува релевантните физички, биолошки и социоекономски услови, вклучувајќи ги и сите промени предвидени пред почетокот на проектот.
- Ги зема предвид тековните и предложените развојни активности што се во рамки на проектната област, но не се директно поврзани со проектот.

(д) Еколошки и социјални ризици и влијанија

- Ги зема предвид сите релевантни еколошки и социјални ризици и влијанија на проектот. Ова ќе ги вклучи еколошките и социјалните ризици и влијанија што се наведени во ЕСС2-8, и сите други еколошки и социјални ризици и влијанија што произлегуваат како последица на специфичната природа и контекст на проектот, вклучувајќи ги и ризиците и влијанијата наведени во ЕСС1.

---

¹ ЕСС1 наведува дека со еколошката и социјалната проценка се земаат предвид сите прашања релевантни за проектот, на соодветен начин, вклучително и: (а) применливата рамка на политиката во земјата, националните закони и прописи и институционалните способности (вклучувајќи спроведување) во врска со животната средина и социјалните прашања; варијации во условите на земјата и контекстот на проектот; еколошки или социјални истражувања во земјата; национални еколошки или социјални акциски планови; и обврските на земјата што се директно применливи за проектот според соодветните меѓународни договори и спогодби; (б) применливи барања според ЕСС; и (в) упатства за животна средина, здравје и безбедност и друга релевантна ДМПИ.

(f) Мерки за ублажување

- Ги утврдува мерките за ублажување и значителните преостанати негативни влијанија што не може да се ублажат и, колку што е можно, ја проценува прифатливоста на тие преостанати негативни влијанија.
- Утврдува различни мерки, така што негативните влијанија не влијаат несразмерно врз групите во неповолна положба или ранливите групи.
- Ја проценува изводливоста на ублажување на еколошките и социјалните влијанија; капиталот и периодичните трошоци за предложените мерки за ублажување и нивната соодветност во локални услови; и институционалната обука и барања за следење на предложените мерки за ублажување.
- Ги прецизира прашањата за коишто не е потребно дополнително внимание и дава објаснување зошто.

(e) Анализа на алтернативи

- Систематски ги споредува изводливите алтернативи со предложената проектна локација, технологија, дизајн и работа - вклучувајќи ја и ситуацијата „без проект“ - во однос на нивните потенцијални еколошки и социјални влијанија.
- Ја оценува изводливоста на алтернативите за ублажување на еколошките и социјалните влијанија; капиталот и периодичните трошоци за предложените мерки за ублажување и нивната соодветност во локални услови; и институционалната обука и барања за следење на предложените мерки за ублажување.
- За секоја од алтернативите, ги квантифицира еколошките и социјалните влијанија колку што е можно, и кога е возможно, додава економски вредности.

(ж) Мерки за дизајн

- Ја поставува основата за избор на предложениот дизајн на проектот и ги утврдува применливите упатства за животна средина, здравје и безбедност или доколку се утврди дека тие се неприменливи, ги оправдува препорачаните нивоа на емисии и пристапи за спречување и намалување на загадувањето коишто се во согласност со ДМПИ.

(з) Клучни мерки и активности за Планот за посветеност кон животната средина и социјалните прашања (ППЖССП)

- Ги сумира клучните мерки и активности и временската рамка во којашто проектот треба да ги исполни барањата на ЕСС. Ова ќе се искористи при развивање на Планот за посветеност кон животната средина и социјалните прашања (ППЖССП).

(с) Додатоци

- Список на поединци или организации кои изработиле или придонеле за еколошка и социјална проценка.
- Користена литература - набројување на користените пишани материјали, и објавени и необјавени.
- Евиденција на состаноци, консултации и анкети со засегнатите страни, вклучително и оние со засегнатите лица и други заинтересирани страни. Во евиденцијата се наведени оние начини на

вклучување на засегнатите страни што се користени за да се добијат ставови на засегнатите луѓе и другите заинтересирани страни.

- Табели што ги прикажуваат релевантните податоци наведени или сумирани во главниот текст.
- Список на придружни извештаи или планови.

4. Индикативен преглед на еколошката и социјалната ревизија

Целта на ревизијата е да се идентификуваат значајни еколошки и социјални прашања во постојниот проект или активности и да се процени нивниот сегашен статус, особено во однос на исполнувањето на условите на ЕСС.

(а) Извршно резиме

- Суштински ги дискутира значајните наоди и поставува препорачани мерки и активности и временски рамки.

(б) Правна и институционална рамка

- Ја анализира правната и институционалната рамка за постојниот проект или активности, вклучувајќи ги прашањата утврдени во ЕСС1 и (каде што е релевантно) сите применливи еколошки и социјални барања од постојните финансиери.

(в) Опис на проектот

- Суштински ги опишува постојните проекти и активности како и географскиот, еколошки, социјален и временски контекст и кои било поврзани финансиски инструменти.
- Идентификува постоење на веќе развиени планови за решавање специфични еколошки и социјални ризици и влијанија (на пример, план за откуп на земјиште или преселување, план за културно наследство, план за биодиверзитет).
- Вклучува карта со доволно детали, што ја покажува локацијата на постојниот проект или активности и предложената локација за предложениот проект.

(г) Еколошки и социјални прашања поврзани со постојниот проект или активностите

- Прегледот ќе ги земе предвид клучните ризици и влијанија поврзани со постојниот проект или активности. Ова ги опфаќа ризиците и влијанијата идентификувани во ЕСС1–10, како што е релевантно за постојниот проект или активности. Ревизијата, исто така, ќе ги разгледа прашањата што не се опфатени со ЕСС, до степен до кој тие претставуваат клучни ризици и влијанија во околностите на проектот.

(д) Еколошка и социјална анализа

- Ревизијата исто така ќе ги процени (i) потенцијалните влијанија на предложениот проект (земајќи ги предвид наодите на ревизијата во однос на постојниот проект или активности); и (ii) можностите на предложениот проект за исполнување на условите на ЕСС.

(f) Предложени еколошки и социјални мерки

- Врз основа на наодите од ревизијата, овој дел ќе ги дефинира предложените мерки за справувањето со таквите наоди. Овие мерки ќе бидат вклучени во Планот за посветеност кон животната средина и социјалните прашања (ППЖССП) за предложениот проект. Мерките што обично се опфатени во овој дел го вклучуваат следното:
  - посебни активности потребни за да се исполнат условите на ЕСС;
  - корективни мерки и активности за ублажување на потенцијално значајните еколошки и/или социјални ризици и влијанија поврзани со постојниот проект или активности;
  - мерки за да се избегнат или ублажат сите потенцијални негативни еколошки и социјални ризици или влијанија поврзани со предложениот проект.

5. Индикативен преглед на ПУЕСП

ПУЕСП се состои од група мерки за ублажување и следење, како и институционални мерки што треба да се преземат за време на спроведувањето и работата на проектот за елиминирање на негативните еколошки и социјални ризици и влијанија, нивно неутрализирање или намалување до прифатливи нивоа. ПУЕСП, исто така, ги содржи и мерките и активностите што се потребни за спроведување на овие мерки. Заемопримателот (а) ќе утврди група одговори на потенцијално негативни влијанија; (б) ќе ги утврди барањата за да се осигури дека тие одговори се дадени ефективно и навремено; и (в) ќе ги наведе средствата за исполнување на тие барања.

Во зависност од проектот, ПУЕСП може да се изготви како самостоен документ² или неговата содржина може да се вметне во ППЖССП. Содржината на ПУЕСП ќе го вклучува следново:

(а) Ублажување

- Со ПУЕСП се утврдуваат мерки и активности во согласност со хиерархијата за ублажување коишто ги намалуваат потенцијално негативните еколошки и социјални влијанија до прифатливи нивоа. Планот ќе содржи мерки за компензација, доколку е применливо. Поточно, со ПУЕСП:
  - i. се утврдуваат и сумираат сите предвидени негативни еколошки и социјални влијанија (вклучувајќи ги и оние што вклучуваат домородни народи или принудно преселување);
  - ii. се објаснува - со технички детали - секоја мерка за ублажување, вклучувајќи го и видот на влијанието на коешто се однесува и условите под коишто се бара (на пример, постојано или во случај на непредвидени ситуации), заедно со дизајни, описи на опремата и оперативни процедури, како што е соодветно;
  - iii. се проценуваат какви било потенцијални еколошки и социјални влијанија од овие мерки; и
  - iv. се земаат предвид другите планови за ублажување потребни за проектот (на пример, за принудно преселување, домородни народи или културно наследство).

(б) Следење

---

² Ова може да биде особено релевантно кога Заемопримателот ангажира изведувачи, а ПУЕСП ги содржи барањата што треба да ги следат изведувачите. Во овој случај, ПУЕСП треба да се вметне како дел од договорот помеѓу Заемопримателот и изведувачот, заедно со соодветни одредби за следење и спроведување.

- Со ПУЕСП се утврдуваат целите за следење и се дефинира видот на следењето, со поврзување со влијанијата проценети преку еколошката и социјалната проценка и мерките за ублажување наведени во ПУЕСП³. Поточно, делот од ПУЕСП што се однесува на следење дава (а) конкретен опис и технички детали за мерките за следење, вклучувајќи ги параметрите што треба да се измерат, методите што треба да се користат, локациите за земање примероци, честотата на мерењата, границите на откривање (каде што е соодветно) и дефинирање граници што ќе ја сигнализираат потребата за корективни мерки; и (б) постапки за следење и известување за (i) да се обезбеди рано откривање на состојбите што бараат одредени мерки за ублажување и (ii) да обезбеди информации за напредокот и резултатите од ублажувањето.

(в) Развој и обука на капацитети

- За да поддржи навремено и ефикасно спроведување на еколошките и социјалните компоненти на проектот за животна средина и мерките за ублажување, ПУЕСП се заснова врз еколошка и социјална проценка на постоењето, улогата и способноста на одговорните страни на лице место или на ниво на агенција и министерство.
- Поточно, ПУЕСП дава конкретен опис на институционалните механизми, идентификувајќи која страна е одговорна за спроведување на мерките за ублажување и следење (на пример, за работа, надзор, извршување, следење на спроведувањето, поправни мерки, финансирање, известување и обука на персоналот).
- За зајакнување на способноста за управување со животната средина и социјалните прашања во агенциите одговорни за спроведување, ПУЕСП препорачува воспоставување или проширување на одговорните страни, обука на персоналот и какви било дополнителни мерки што може да бидат неопходни за поддршка на спроведувањето на мерките за ублажување и сите други препораки на еколошката и социјална проценка.

(г) Распоред за спроведување и проценка на трошоци

- За сите три аспекти (ублажување, следење и развој на капацитети), ПУЕСП обезбедува (а) распоред за спроведување на мерките што мора да се спроведат како дел од проектот, покажувајќи ги фазите и координацијата со плановите за целокупно спроведување на проектот; и (б) проценка на капитални и повторливи трошоци и извори на средства за спроведување на ПУЕСП. Овие бројки се интегрирани и во табелите за вкупните трошоци за проектот.

(д) Интеграција на ПУЕСП со проект

- Одлуката на Заемопримателот да продолжи со некој проект и одлуката на Банката да го поддржи, делумно се темелат на очекувањето дека ПУЕСП (самостојно или вметнат во ППЖССП) ќе се изврши ефикасно. Следствено, секоја од мерките и активностите што треба да се спроведат ќе бидат јасно прецизирани, вклучувајќи ги и поединечните мерки и активности за ублажување и следење и институционалните одговорности во врска со секоја од нив, а трошоците за тоа ќе се интегрираат во целокупното планирање, дизајн, буџет и спроведување на проектот.

ДОДАТОК 5: ИНДИКАТИВНА РАМКА НА ПОЛИТИКАТА ЗА ПРЕСЕЛУВАЊЕ

ЕСС5 признава дека откупот на земјиште поврзано со проектот и ограничувањата за користење на земјиште може да имаат негативно влијание врз заедниците и лицата. Откупот на земјиште 1 поврзано со проекти или ограничувања за користење на земјиште може да предизвикаат физичко раселување (релокација, загуба на резиденцијално земјиште или загуба на засолниште), економско раселување (загуба на земјиште, средства или пристап до средства, што доведува до губење на изворите на приход или други средства за егзистенција), или и двете. Терминот „принудно преселување“ се однесува на овие влијанија. Преселувањето се смета за принудно кога засегнатите лица или заедници немаат право да одбијат откуп на земјиште или ограничувања за користење на земјиштето што резултира со раселување.

1. Цели

Целите се следни:

- а. Да се избегне принудно преселување или, кога е неизбежно, принудното преселување да се сведе на минимум со разгледување алтернативи за дизајн на проекти.
- б. Да се избегне присилно иселување.
- в. Да се ублажат неизбежните негативни социјални и економски влијанија од откупот на земјиштето или ограничувањата за користење на земјиштето со: (а) обезбедување навремена компензација за загуба на средства по цена на замена и (б) помагање на раселените лица во нивните заложби да ги подобрат, или барем да ги вратат нивните животни стандарди, во реални услови, на нивоата на коишто биле пред раселувањето или на нивоата што преовладувале пред почетокот на спроведувањето на проектот, кои и да се повисоки.
- г. Да се подобрат условите за живот на сиромашните или ранливите лица кои се физички раселени, преку обезбедување соодветно домување, пристап до услуги и капацитети и загарантирана сопственост.
- д. Да се осмислат и извршат активности за преселување како програми за одржлив развој, обезбедувајќи доволно инвестициски ресурси за да им овозможат на раселените лица да имаат корист директно од проектот, како што налага природата на проектот.
- ѓ. Да се обезбеди дека активностите за преселување се планираат и спроведуваат со соодветно објавување информации, значајни консултации и информирано учество на засегнатите лица.

2. Опсег на примена

Применливоста на ЕСС5 се утврдува за време на еколошката и социјалната проценка наведена во ЕСС1. Овој ЕСС се применува на трајно или привремено физичко и економско раселување што произлегува од следниве видови откуп на земјиште или ограничувања за користење на земјиштето што се преземени или наметнати во врска со спроведувањето на проектот:

- а. Права на земјиште или права за користење земјиште стекнати или ограничени преку експропријација или други задолжителни постапки во согласност со националното право;
- б. Права на земјиште или права на користење земјиште стекнати или ограничени преку спогодби со сопственици на имот или оние со законски права на земјиштето, доколку непостигнувањето спогодба би резултирало со експропријација или други задолжителни постапки;
- в. Ограничувања за користење на земјиштето и пристап до природни ресурси поради коишто заедница или групи во заедницата го губат пристапот до користење на ресурсите каде што имаат традиционална или обичајна сопственост или прифатливи права за користење. Ова може да вклучува ситуации кога се воспоставени законски определени заштитени подрачја, шуми, области за биодиверзитет или тампон-зони во врска со проектот;
- г. Релокација на луѓе без формални, традиционални или препознатливи права за користење, кои живеат на или користат земјиште пред крајниот датум на одреден проект;
- д. Раселување на луѓето како резултат на влијанијата на проектот што ја прават нивната земја неупотреблива или недостапна;
- ѓ. Ограничување на пристапот до земјиште или користење други ресурси, вклучително и заеднички имот и природни ресурси, како што се морските и водните ресурси, дрвни и недрвни шумски производи, свежа вода, лековити растенија, ловишта и собирни површини и пасишта и посеви;
- е. Права на земјиште или побарувања за земјиште или ресурси откажани од поединци или заедници без целосна исплата на надомест; и
- ж. Откуп на земјиште или ограничувања за користење на земјиштето што настанале пред проектот, но биле преземени или иницирани во очекување на проектот или во фаза на подготовката за проектот.

Овој ЕСС не се применува на влијанија врз приходите или средствата за живот коишто не се директен резултат на откуп на земјиште или ограничувања за користење на земјиштето наметнати од проектот. Ваквите влијанија ќе се решат во согласност со ЕСС1.

3. Барања

3.1 Општо

Класификација по погодност

Засегнатите лица може да се класифицираат како лица: (а) Кои имаат формално законски права на земјиште или имот; (б) Кои немаат формално законски права на земјиште или имот, но имаат право на поседување земјиште или имот што е признаено или прифатливо според националниот закон; или (в) Кои немаат прифатливо законско право или не го поседуваат земјиштето или имотот на којшто живеат или го користат.

Дизајн на проектот

Заемопримателот ќе покаже дека принудниот откуп на земјиште или ограничувањата за користење на земјиштето се ограничени на директни проектни барања за јасно определени проектни цели во јасно одреден временски период. Заемопримателот ќе земе предвид изводливи алтернативни дизајни на проекти за да избегне или да го сведе на минимум откупот на земјиште или ограничувањата на користење на земјиштето, особено таму каде што тоа би резултирало со физичко или економско раселување, а истовремено ќе ги балансира еколошките, социјалните и финансиски трошоци и придобивки и ќе обрне особено внимание на родовите влијанија и влијанијата врз сиромашните и ранливите.

Надомест и придобивки за засегнатите лица

Кога не може да се избегне откуп на земјиштето или ограничувањата за користење на земјиштето (без разлика дали се постојани или привремени), Заемопримателот ќе им понуди надомест на засегнатите лица по цена на замена и друга помош што може да биде неопходна за да им помогне да го подобрат или барем да го вратат нивниот животен стандард или егзистенција.

Стандардите за компензација за категории на земјиште и фиксни средства постојано ќе се објавуваат и доследно ќе се применуваат. Стапките на компензација може да подлежат на нагорно приспособување кога се користат стратегии за преговарање. Во сите случаи, ќе се документира јасна основа за пресметување на надоместокот, а надоместокот ќе се распределува во согласност со транспарентни процедури.

Кога егзистенцијата на раселените лица е на копно, или кога земјиштето е во колективна сопственост, Заемопримателот ќе им понуди на раселените лица опција за замена на земјиште во согласност со став 35(а), освен ако не може да се докаже, како што налага Банката, дека нема на располагање еквивалентно земјиште за замена. Колку што може да дозволат видот и целите на проектот, Заемопримателот исто така ќе им обезбеди можности на раселените заедници и лица да извлечат соодветни развојни придобивки од проектот.

Заемопримателот ќе го преземе откупеното земјиште и поврзаниот имот само откако ќе биде достапна компензацијата во согласност со овој ЕСС и, каде што е применливо, раселените лица ќе бидат преселени, а покрај компензација, ќе им се обезбедат и надоместоци за преселување. Покрај тоа, програмите за обнова и подобрување на егзистенцијата ќе започнат навремено, со цел да се осигури дека засегнатите лица се доволно подготвени да ги искористат предностите од алтернативните можности за егзистенција, доколку се појави потреба.

Во одредени случаи, може да има значителни тешкотии поврзани со плаќањето на надоместокот на одредени засегнати лица, на пример, кога не успеваат повеќекратните заложби за контакт со отсутните сопственици, кога лицата засегнати од проектот ја одбиваат компензацијата што им е понудена во согласност со одобрен план или кога конкурентните побарувања за сопственост на земјиште или имот подлежат на долги правни постапки. Врз основа на исклучоци, со претходна согласност на Банката, и онаму каде што Заемопримателот покажува дека се преземени сите разумни напори за решавање на такви прашања, Заемопримателот може да депонира средства за компензација, како што се бара според планот (плус разумен дополнителен износ за непредвидени ситуации), на ескроу сметка со камата или друга депозитна сметка и да продолжи со релевантните проектни активности. Надоместокот ставен на ескроу ќе им биде ставен на располагање на подобните лица навремено како што ќе се решаваат проблемите.

Ангажирање на заедницата

Заемопримателот ќе се ангажира кај засегнатите заедници, вклучувајќи ги и заедниците домаќини, преку процесот на ангажирање на засегнатите страни опишан во ЕСС10. Процесите на донесување одлуки поврзани со преселување и враќање на егзистенцијата ќе вклучуваат опции и алтернативи од кои засегнатите лица ќе може да бираат. Објавувањето релевантни информации и значајно учество на засегнатите заедници и лица ќе се одвива за време на разгледувањето на алтернативните дизајни на проектот, а потоа во текот на планирањето, спроведувањето, следењето и евалуацијата на процесот на компензација, активностите за враќање на егзистенцијата и процесот на преселување. Дополнителни одредби се применуваат за консултации со раселени домородни народи, во согласност со ЕСС7.

Со процесот на консултации треба да се овозможи добивање на женска перспектива и дека се земени предвид и интересите на жените во сите аспекти на планирањето и спроведувањето на преселувањето. За решавање на влијанијата врз егзистенцијата може да биде потребна анализа на домаќинството во случаи кога егзистенцијата на жените и мажите е засегната на различен начин. Треба да се истражи што претпочитаат жените и мажите во однос на механизмите за компензација, како на пример, замена на земјиште или алтернативен пристап до природни ресурси наместо готовина.

Механизам за поплаки

Заемопримателот ќе осигури дека ќе се воспостави механизам за поплаки во рамки на проектот, во согласност со ЕСС10 што е можно порано во развојот на проектот за навремено решавање на специфичните проблеми во врска со компензацијата, преселувањето или со мерките за враќање на егзистенцијата покренати од раселените лица (или други). Каде што е можно, таквите механизми за поплаки ќе ги користат постоечките формални или неформални механизми за поплаки, соодветни за проектни цели, дополнети по потреба со механизми што се својствени за проекти и осмислени за решавање на спорите на непристрасен начин.

Планирање и спроведување

Онаму каде што откупот на земјиште или ограничувањата за користење на земјиштето се неизбежни, Заемопримателот, како дел од еколошката и социјалната проценка, ќе спроведе попис за да ги идентификува лицата кои ќе бидат засегнати од проектот, за да воспостави попис на земјиштето и средствата што ќе бидат засегнати, да се утврди кој ќе има право на надомест и помош и да ги обесхрабри неподобните лица, како што се опортунистички доселеници, да бараат бенефиции. Социјалната проценка исто така ќе ги опфати побарувањата на заедниците или групите кои, од валидни причини, можеби нема да бидат присутни во проектната област за време на пописот, како што се сезонските корисници на ресурси. Во врска со пописот, Заемопримателот ќе утврди краен датум за критериумите за подобност. Информациите во врска со крајниот датум ќе бидат добро документирани и ќе се шират низ целата област на проектот во редовни интервали во пишана и (како што е соодветно) напишана форма и на релевантни локални јазици. Ова ќе вклучува објавени предупредувања дека лицата што се населуваат во проектната област по крајниот датум може да подлежат на отстранување.

За решавање на прашањата утврдени со еколошката и социјалната проценка, Заемопримателот ќе подготви план што е пропорционален на ризиците и влијанијата поврзани со проектот:

- a. За проекти со откуп на помало земјиште или со помали ограничувања за користење на земјиштето, како резултат на кои нема да има значајно влијание врз приходите или егзистенцијата, со планот ќе се воспостават критериуми за подобност за засегнатите лица, ќе се утврдат постапки и стандарди за надомест и ќе се вклучат механизми за консултации, следење и решавање на поплаките;
- б. За проектите што предизвикуваат физичко раселување, со планот ќе се утврдат дополнителни мерки за преселување на засегнатите лица;
- в. За проектите што вклучуваат економско раселување со значителни влијанија врз егзистенцијата или создавањето приход, со планот ќе се воспостават дополнителните мерки што се однесуваат на подобрување или обновување на егзистенцијата; и
- г. За проектите што можат да наметнат промени во користењето на земјиштето што го ограничуваат пристапот до ресурсите во законски определените паркови или заштитени подрачја или други заеднички ресурси од коишто може да зависи егзистенцијата на локалните жители, со планот ќе се воспостави партиципативен процес за одредување соодветни ограничувања за користење и ќе се утврдат мерките за ублажување за решавање на негативните влијанија врз егзистенцијата што можат да произлезат од таквите ограничувања.

Со планот на Заемопримателот ќе се утврдат улогите и одговорностите во врска со финансирањето и спроведувањето и ќе се вклучат механизми за финансирање непредвидени ситуации за да се исполнат неочекуваните трошоци, како и механизми за навремена и координиран одговор на непредвидени околности што го попречуваат напредокот кон посакуваните резултати. Сите трошоци за активностите за преселување што се неопходни за постигнување на целите на проектот се вклучени во вкупните трошоци на проектот. Трошоците за преселување, како и трошоците за други проектни активности, се третираат како трошок наспроти економските придобивки од проектот; и сите нето придобивки за лицата кои се преселуваат (во споредба со околности „без проект“) се додаваат на придобивките од проектот.

Заемопримателот ќе воспостави постапки за следење и евалуација на спроведувањето на планот и, доколку е потребно, ќе преземе корективни мерки за време на спроведувањето за да се постигнат целите на овој ЕСС. Степенот на активностите за следење ќе биде пропорционален со ризиците и влијанијата на проектот. За сите проекти со значителни влијанија при принудно преселување, Заемопримателот ќе ги задржи компетентните професионалци за преселување за да го следат спроведувањето на плановите за преселување, да осмислуваат корективни активности по потреба, да даваат совети за усогласеност со овој ЕСС и да изготвуваат периодични извештаи од следење. Засегнатите лица ќе бидат консултирани за време на процесот на следење. Ќе се подготвуваат периодични извештаи за следење, а засегнатите лица ќе бидат навремено информирани за резултатите од следењето.

Спроведувањето на планот на Заемопримателот ќе се смета за завршено кога негативните влијанија од преселувањето ќе се решат на начин што е во согласност со релевантниот план, како и со целите на овој ЕСС. За сите проекти со значителни влијанија од принудното преселување, Заемопримателот ќе изврши надворешна завршна ревизија на планот кога сите мерки за ублажување ќе бидат суштински завршени. Ревизијата за завршување ќе ја извршат компетентни професионалци за преселување. Со неа ќе се процени дали егзистенцијата и животниот стандард се подобрени или барем вратени и, доколку е потребно, ќе се предложат корективни активности за исполнување на целите што сè уште не се постигнати.

Кога видот или размерот на откупот на земјиште или ограничувањата за користење на земјиштето што се поврзани со проект што има потенцијал да предизвика физичко и/или економско раселување не е познат за време на подготовката на проектот, Заемопримателот ќе развие рамка за воспоставување општи начела и постапки што се компатибилни со овој ЕСС. Откако ќе се дефинираат поединечните компоненти на проектот и ќе бидат достапни потребните информации, таквата рамка ќе се прошири во еден или повеќе конкретни планови што се пропорционални на потенцијалните ризици и влијанија. Нема да дојде до физичко и/или економско раселување додека плановите што се бараат со овој ЕСС не бидат финализирани и одобрени од Банката.

3.2 Раселување

Физичко раселување

Во случај на физичко раселување, Заемопримателот ќе развие план кој ги опфаќа, во најмала рака, важечките барања на овој ЕСС, без оглед на бројот на засегнатите лица. Планот ќе биде осмислен да ги ублажи негативните влијанија од раселувањето и, како што гарантира, да идентификува можности за развој. Тој ќе содржи буџет за раселување и распоред за спроведување и со него ќе се утврдат правата на сите категории засегнати лица (вклучувајќи ги и заедниците домаќини). Особено внимание ќе се посвети на родовите аспекти и потребите на сиромашните и ранливите групи. Заемопримателот ќе ги документира сите трансакции за стекнување права на земјиште, обезбедување надомест и друга помош поврзана со активности за релокација.

Ако од луѓето што живеат во проектната област се бара да се преселат на друга локација, Заемопримателот ќе го стори следново:

а. на раселените лица ќе им понуди избор на изводливи опции за преселување, вклучувајќи соодветна замена за домување или паричен надоместок; и

б. ќе обезбеди помош при релокација соодветна на потребите на секоја група раселени лица.

Новите локации за преселување ќе понудат услови за живот барем еквивалентни на оние што претходно ги имале или услови во согласност со преовладувачките минимални кодекси или стандарди, без разлика која група има повисоки стандарди. Доколку треба да се подготват нови локации за преселување, заедниците домаќини ќе бидат консултирани во врска со опциите за планирање, а плановите за преселување ќе обезбедат континуиран пристап до објекти и услуги за заедниците домаќини, барем на постоечките нивоа или стандарди. Изборот на раселените лица во однос на преселбата во веќе постоечките заедници и групи ќе се почитува секогаш кога е можно. Ќе се почитуваат постоечките социјални и културни институции на раселените лица и сите заедници домаќини.

Во случај на физички раселени лица според став 10 (а) и (б), Заемопримателот ќе понуди избор на заменски имот со еднаква или повисока вредност, со сигурна сопственост, со еквивалентни или подобри карактеристики и предности на локацијата, или надомест во готовина по цена на замена. Наместо готовина, треба да се разгледа надоместок во натура.

Во случај на физички раселени лица според став 10 (в), Заемопримателот ќе обезбеди механизми што ќе им овозможат да добијат соодветно домување со загарантирана сопственост. Онаму каде што овие раселени лица поседуваат градби, Заемопримателот ќе им надомести за загуба на средства, освен

земјиште, како што се живеалишта и други подобрувања на земјиштето, по цена на замена. Врз основа на консултации со такви раселени лица, Заемопримателот ќе обезбеди помош при релокација наместо надомест за земјиште што е доволно за тие да ги вратат животните стандарди на соодветна алтернативна локација.

Од Заемопримателот не се бара да ги надомести или да им помогне на оние што ја присвојуваат проектната област по крајниот датум на критериумите за подобност, под услов крајниот датумот да е јасно утврден и објавен во јавноста.

Заемопримателот нема да врши присилно иселување на засегнатите лица. „Присилно иселување“ се дефинира како трајно или привремено отстранување против волјата на поединци, семејства и/или заедници од домовите и/или земјиштето што тие го користат без обезбедување и пристап до соодветни форми на правна и друга заштита, вклучувајќи ги сите применливи постапки и начела во овој ЕСС. Остварувањето на правото на експропријација на недвижности за јавни цели, задолжителното стекнување или слични овластувања од страна на Заемопримателот нема да се смета за присилно иселување под услов да е во согласност со барањата на националниот закон и одредбите на овој ЕСС, и се спроведува на начин што е во согласност со основните начела на процесот (вклучувајќи обезбедување соодветно предупредување, можности за поднесување поплаки и жалби и избегнување употреба на непотребна, непропорционална или прекумерна сила).

Како алтернатива на раселување, Заемопримателот може да размисли за преговарање за механизми за развој на земјиште на самото место со коишто оние што ќе бидат засегнати може да изберат да прифатат делумно губење на земјиштето или локализирана релокација во замена за подобрувања што ќе ја зголемат вредноста на нивниот имот по развојот. На секое лице кое не сака да учествува ќе му биде дозволено да избере целосен надомест и друга помош како што се бара во овој ЕСС.

Економско раселување

Во случај на проекти што влијаат на егзистенцијата или создавањето приходи, планот на Заемопримателот ќе вклучува мерки за да им овозможи на засегнатите лица да ги подобрат, или барем да ги вратат, нивните приходи или средства за живот. Со планот ќе се утврдат правата на засегнатите лица и/или заедници, обрнувајќи особено внимание на родовите аспекти и потребите на ранливите сегменти на заедниците, и ќе се осигури тие да се обезбедат на транспарентен, доследен и правичен начин. Планот ќе вклучува механизми за следење на ефикасноста на мерките за егзистенција за време на спроведувањето, како и евалуација откако ќе заврши спроведувањето. Ублажувањето на економското раселување ќе се смета за завршено кога со завршната ревизија ќе се заклучи дека засегнатите лица или заедници ја добиле целата помош за која се подобни и дека им била дадена соодветна можност одново да ги воспостават своите живеалишта и егзистенција.

Економски раселените лица кои се соочуваат со загуба на средства или пристап до средства, ќе добијат компензација за таквата загуба по цена на замена:

- a. Во случаи кога откупот на земјиште или ограничувањата за користење на земјиштето влијаат врз комерцијалните претпријатија, засегнатите сопственици на бизниси ќе добијат надомест на трошоците за утврдување одржлива алтернативна локација; за загубен нето приход во периодот на транзиција; за трошоците за пренос и повторно инсталирање на постројката, машините или друга опрема; и за повторно воспоставување на комерцијалните активности. Засегнатите

вработени ќе добијат помош за привремено губење на платите и, доколку е потребно, помош во наоѓање алтернативни можности за вработување;

- б. Во случаи што влијаат на лица со законски права или побарувања за земјиште што се признаени или препознатливи според националниот закон (види став 10 (а) и (б)), ќе се обезбеди замена на имот (на пример, земјоделски или комерцијални локации) со еднаква или поголема вредност, или, каде што е соодветно, паричен надоместок по цена на замена; и
- в. Економски раселените лица кои немаат правно прифатливи права на земјиште (види став 10 (в)) ќе добијат надомест за изгубените средства, освен земјиштето (како што се посевите, инфраструктурата за наводнување и други подобрувања на земјиштето), по цена на замена. Дополнително, Заемопримателот ќе обезбеди помош наместо компензација за земјиштето, што ќе биде доволно за да им овозможи на таквите лица повторно да воспостават егзистенција на друго место. Заемопримателот не е должен да им даде надомест или да им помогне на лицата што ја присвојуваат проектната област по крајниот датум до кој важат критериумите за подобност.

На економски раселените лица ќе им се дадат можности да ги подберат, или барем да ги вратат, нивните средства за остварување приходи, нивото на производство и животниот стандард:

- а. За лица чија егзистенција е на копно, ќе се понуди замена за земјиште кое има комбинација од продуктивен потенцијал, локациски предности и други фактори што се барем еквивалентни на она што се губи;
- б. За лицата чија егзистенција се заснова врз природни ресурси и се применуваат ограничувања за пристап поврзани со проекти, ќе се спроведат мерки за да се овозможи продолжен пристап до засегнатите ресурси или за да се обезбеди пристап до алтернативни ресурси со еквивалентен потенцијал за заработка и пристапност. Онаму каде што се засегнати заедничките имотни ресурси, придобивките и надоместокот поврзани со ограничувањата во користењето на природните ресурси може да бидат колективни по природа; и
- в. Ако се покаже дека опциите за замена за земјиште или ресурси не се достапни, покрај надоместот на средства Заемопримателот ќе им понуди на економски раселените лица опции за алтернативни можности за остварување приход, како што се кредитни капацитети, обука за вештини, помош за започнување бизнис, можности за вработување или парична помош. Меѓутоа, само со парична помош честопати не им се обезбедуваат продуктивни средства или вештини за враќање на егзистенцијата на засегнатите лица.

По потреба, ќе се обезбеди преодна поддршка за сите економски раселени лица, врз основа на разумна проценка на времето потребно за враќање на нивниот капацитет за заработка, нивоата на производство и животниот стандард.

ДОДАТОК 6: ИНДИКАТИВЕН ПРЕГЛЕД НА АКЦИСКИ ПЛАН ЗА ПРЕСЕЛУВАЊЕ

Во овој Додаток се наведени елементите на плановите што се однесуваат на физичкото и/или економското раселување наведено во ЕСС5. За целите на овој Додаток, овие планови се нарекуваат „планови за преселување“. Плановите за преселување вклучуваат мерки за решавање на физичкото и/или економското раселување, во зависност од видот на влијанијата што се очекуваат од проектот. Проектите можат да користат алтернативна номенклатура, во зависност од обемот на планот за преселување - на пример, кога проектот вклучува само економско раселување, планот за преселување може да се нарече „план за егзистенција“ или каде што станува збор за ограничувања на пристап до законски одредени паркови и заштитени подрачја, планот може да има форма на „рамка за процеси“.

Обемот на барањата и нивото на деталност на планот за преселување се разликува според големината и сложеноста на преселувањето. Планот се заснова врз ажурирани и веродостојни информации за (а) предложениот проект и неговите потенцијални влијанија врз раселените лица и другите негативно засегнати групи, (б) соодветни и изводливи мерки за ублажување и (в) законски и потребни институционални механизми за ефикасно спроведување на мерките за преселување.

Минимум елементи на планот за преселување:

Опис на проектот. Општ опис на проектот и утврдување на проектната област.

Можни влијанија. Утврдување на:

- а. деловите на проектот или активностите што доведуваат до раселување, објаснувајќи зошто избраното земјиште мора да се купи за употреба во временската рамка на проектот;
- б. зоната на влијание на таквите делови или активности;
- в. опсегот и обемот на откупот на земјиштето и влијанијата врз градби и други фиксни средства;
- г. какви било ограничувања наметнати од проектот за користење или пристап до земјиште или природни ресурси;
- д. алтернативи што се сметаат за избегнување или намалување на раселувањето и зошто се тие одбиени; и
- ѓ. воспоставените механизми за намалување на раселувањето, колку што е можно, за време на спроведувањето на проектот.

Цели. Главни цели на програмата за преселување.

Анкета за попис и основни социоекономски истражувања. Со наодите од попис на ниво на домаќинства се идентификуваат и бројат засегнатите лица и, со вклучување на засегнатите лица, се врши премер на земјиште, објекти и други фиксни средства што ќе бидат засегнати од проектот. Анкетата за попис, исто така, има и други основни функции:

- а. идентификување на карактеристиките на раселените домаќинства, вклучувајќи опис на производствените системи, работната сила и организацијата на домаќинствата; и основни

информации за егзистенција (вклучувајќи, како што е релевантно, нивоата на производство и приходот добиен и од формални и од неформални економски активности) и животниот стандард (вклучително и здравствениот статус) на раселеното население;

- б. информации за ранливи групи или лица за кои можеби ќе треба да се подготват посебни одредби;
- в. идентификување на јавна или заедничка инфраструктура, имот или услуги што може да бидат засегнати;
- ѓ. обезбедување основа за осмислување и финансирање на програмата за преселување;
- д. во врска со воспоставувањето краен датум, обезбедување основа за исклучување на неподобните лица од надомест и помош за преселување; и воспоставување основни услови за следење и евалуација;
- е. Ако Банката смета дека е релевантно, може да се бараат дополнителни истражувања за следниве теми за дополнување или информирање на пописната анкета;
- ж. системи на сопственост и пренос на земјиште, вклучително и попис на природни ресурси во заедничка сопственост од кои луѓето ја добиваат својата егзистенција, системи за плодотворно користење коишто не се засноваат врз сопственост (вклучително риболов, пасење или користење шумски површини) регулирани со локално признаени механизми за распределба на земјиштето, и сите прашања покренати од различни системи на сопственост во проектната област;
- з. моделите на социјална интеракција во засегнатите заедници, вклучувајќи ги и социјалните мрежи и системите за социјална поддршка, и какво влијание ќе има проектот врз нив; и
- с. социјални и културни карактеристики на раселените заедници, вклучувајќи опис на формални и неформални институции (на пример, организации во заедницата, обредни групи, невладини организации (НВО)) што може да бидат релевантни за стратегијата за консултации и за осмислување и спроведување на активностите за преселување.

Правна рамка. Наодите од анализа на правната рамка, што ги опфаќаат:

- а. обемот на моќта на задолжителниот откуп на земјиште и наметнувањето ограничување на користењето на земјиштето и видот на надоместокот поврзан со него во однос на методологијата на вреднување и времето на плаќање;
- б. важечките правни и административни постапки, вклучувајќи опис на правните лекови што им се достапни на раселените лица во судскиот процес и вообичаената временска рамка за таквите постапки, како и сите расположливи механизми за решавање поплаки коишто може да бидат релевантни за проектот;
- в. закони и прописи што се однесуваат на агенциите одговорни за спроведување на активностите за преселување; и
- г. празнини, доколку има, помеѓу локалните закони и практики коишто опфаќаат задолжителен откуп, наметнување ограничувања за користење на земјиштето и обезбедување мерки за преселување и ЕСС5, и механизмите за премостување на таквите празнини.

Институционална рамка. Наодите од анализа на институционалната рамка, што опфаќаат:

- а. наоѓање агенции одговорни за активностите за преселување и невладини организации/граѓански организации коишто можат да имаат улога во спроведувањето на проектот, вклучително и обезбедување поддршка за раселените лица;
- б. проценка на институционалниот капацитет на таквите агенции и невладини/граѓански организации;
и
- в. какви било чекори што се предлагаат за подобрување на институционалниот капацитет на агенциите и невладините/граѓанските организации коишто се одговорни за спроведување на преселувањето.

Подобност. Дефиниција за раселени лица и критериуми за одредување на нивната подобност за надомест и друга помош за преселување, вклучувајќи и соодветни крајни датуми.

Вреднување и надомест на загуби. Методологијата што треба да се користи при вреднување на загубите за да се одреди нивниот трошок за замена; и опис на предложените видови и нивоа на надомест за земјиште, природни ресурси и други средства според локалното законодавство и дополнителни мерки што се неопходни за да се постигне трошок за нивна замена.

Учество на заедницата. Вклучување раселени лица (вклучувајќи ги и заедниците домаќини, каде што е релевантно):

- а. опис на стратегијата за консултација со раселените лица и нивно учество во осмислувањето и спроведувањето на активностите за преселување;
- б. резиме на изразените ставови и како овие ставови се земени предвид при изготвувањето на планот за преселување;
- в. преглед на презентирани алтернативи за преселување и изборот што го направиле раселените лица во однос на опциите што им се на располагање; и
- г. институционализирани механизми преку коишто раселените лица можат да ги пријават своите прашања и проблеми до проектните власти во текот на планирањето и спроведувањето, како и мерки за да се обезбеди дека ранливите групи како домородните народи, етничките малцинства, безимотните лица и жените се соодветно застапени.

Распоред за спроведување. Распоред за спроведување што содржи предвидени датуми за раселување и проценети датуми на започнување и завршување на сите активности на планот за преселување. Распоредот треба да покаже како активностите за преселување се поврзани со спроведувањето на целокупниот проект.

Трошоци и буџет. Табели што прикажуваат категоризирани проценки на трошоците за сите активности за преселување, вклучувајќи надоместоци за инфлација, пораст на населението и други непредвидени ситуации; распоред за расходи; извори на средства; и механизми за навремен проток на средства и средства за преселување, доколку ги има, во области што не спаѓаат во надлежноста на агенциите за спроведување.

Механизам за постапување по поплаки. Во планот се објаснети прифатливи и достапни постапки за решавање спорови од трета страна што произлегуваат од раселување или преселување; таквите механизми за поплаки треба да ја земат предвид достапноста на судските средства и заедницата и механизмите за традиционално решавање спорови.

Следење и евалуација. Механизми за следење на активностите на раселување и преселување од страна на агенцијата за спроведување, дополнети со надзор од трети страни, за коишто Банката смета дека се соодветни, за да се обезбедат целосни и објективни информации; индикатори за следење на перформансите за мерење на влезните и излезните податоци и резултатите за активностите за преселување; вклучување на раселените лица во процесот на следење; евалуација на резултатите во разумен период откако ќе се завршат сите активности за преселување; користење на резултатите од следењето на преселувањето за да се добијат насоки за следното спроведување.

Механизми за адаптивно управување. Планот треба да содржи одредби за приспособување на спроведувањето на преселувањето како реакција на непредвидени промени во условите на проектот или неочекувани пречки за постигнување задоволителни резултати од преселувањето.

ДОДАТОК 7: ИНДИКАТИВНА РАМКА ЗА ПЛАНИРАЊЕ ВО ВРСКА СО ДОМОРОДНИТЕ НАРОДИ

ЕСС7 се однесува на посебна социјална и културна група. Терминологијата што се користи за такви групи се разликува од земја до земја и често е одраз на националните размислувања. Во ЕСС7 е користен терминот „Домородни народи/Историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка“, со што се става да знаење дека идентификуваните групи може да се именувани различно во различни земји. Ваквите термини вклучуваат „историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка“, „домородни етнички малцинства“, „староседелци“, „ридски племиња“, „ранливи и маргинализирани групи“, „малцински националности“, „племиња со посебен статус“, „први народи“ или „племенски групи“. ЕСС7 се однесува на сите такви групи под услов да ги исполнуваат критериумите. За целите на овој ЕСС, терминот „домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка“ ја вклучува сета таа алтернативна терминологија.

1. Цели

Целите се следни:

- а. Да се обезбеди дека процесот на развој поттикнува целосно почитување на човековите права, достоинството, аспирациите, идентитетот, културата и егзистенцијата заснована врз природни ресурси на домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка.
- б. Да се избегнат негативните влијанија на проектите врз домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка или кога избегнувањето не е можно, таквите влијанија да се намалат, ублажат и/или компензираат.
- в. Да се промовираат придобивките и можностите за одржлив развој за домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка на начин што е достапен, културно соодветен и инклузивен.
- г. Да се подобри дизајнот на проектот и да се промовира локална поддршка преку воспоставување и одржување тековна врска заснована врз значајни консултации со домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка коишто се засегнати од проектот во текот на проектниот циклус.
- д. Да се добие слободна, претходна и информирана согласност (СПИС) од засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка во трите околности наведени во овој ЕСС.
- е. Да се препознаат, почитуваат и зачуваат културата, знаењето и практиките на домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка и да им се даде можност да се приспособат на променливите услови, на начин и во временска рамка што се прифатливи за нив.

2. Опсег на примена

Овој ЕСС се однесува на посебна социјална и културна група. Во некои земји, таквите групи се нарекуваат „домородни народи“. Во други земји, тие може да се споменуваат под други термини, како што се „историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка“, „домородни етнички малцинства“, „староседелци“, „ридски племиња“, „ранливи и маргинализирани групи“, „малцински националности“, „племиња со посебен статус“, „први народи“ или „племенски групи“. Бидејќи применливоста на терминот „домородни народи“ се разликува во голема мера од земја до земја, Заемопримателот може да побара од Банката да користи алтернативна терминологија за домородните народи, соодветно на националниот контекст на Заемопримателот. Без оглед на тоа која терминологија се користи, барањата на овој ЕСС ќе важат за сите такви групи. Во овој ЕСС се користи терминот „домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка“ во знак на признавање на различната терминологија што може да се користи за да се однесува на домородните народи во национален контекст.

Овој ЕСС се применува секогаш кога домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка (како што може да се нарекуваат во националниот контекст) се присутни или имаат колективна поврзаност со предложената проектна област, како што ќе се утврди за време на еколошката и социјалната проценка. Овој ЕСС се применува без разлика дали домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка се позитивно или негативно засегнати, и без оглед на значењето на таквите влијанија. Овој ЕСС, исто така, се применува без оглед на присуството или отсуството на видливи економски, политички или социјални ранливости, иако видот и степенот на ранливост ќе бидат клучна променлива во подготвувањето планови за промовирање правичен пристап до придобивките или за ублажување на негативните влијанија.

Во овој ЕСС, терминот „домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка“ (или како што може да се нарекуваат во националниот контекст користејќи алтернативна терминологија) се користи во генеричка смисла за да се однесува исклучиво на различна општествена и културна група што ги поседува следниве карактеристики во различен степен:

- а. Самоидентификација како членови на посебна домородна социјална и културна група и признавање на овој идентитет од другите; и
- б. Колективна приврзаност кон географски различни живеалишта, територии на предците или области за сезонска употреба или престој, како и кон природните ресурси во овие области; и
- в. Обичајни културни, економски, социјални или политички институции што се разликуваат или се одвоени од оние на мејнстрим општеството или културата; и
- г. Посебен јазик или дијалект, честопати различен од официјалниот јазик или јазици на земјата или регионот во кој живеат.

Овој ЕСС, исто така, се однесува на заедници или групи на домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка кои, за време на животот на членовите на заедницата или групата, ја загубиле колективната приврзаност кон различни живеалишта или територии на предци во проектната област, поради присилно одвојување, конфликт, владини програми за преселување, одземање на нивната земја, природни катастрофи или инкорпорирање на таквите територии во урбана

област. Овој ЕСС важи и за жители на шуми, ловци, сточари или други номадски групи, во зависност од тоа колку ги задоволуваат критериумите.

По решението на Светска банка дека домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка се присутни во или имаат колективна приврзаност кон проектната област, Заемопримателот може ќе треба да побара мислење од соодветни експерти за да се исполнат барањата за консултации, планирање или други барања на овој ЕСС. Светската банка може да ги следи националните процеси за време на скрининг на проекти за идентификација на домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка (како што можеби се нарекуваат во националниот контекст), каде што овие процеси ги исполнуваат барањата на овој ЕСС. 8 Барања.

Општо

Клучна цел на овој ЕСС е да обезбеди дека домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка коишто се присутни во проектната област или имаат колективна приврзаност кон неа, се целосно консултирани и имаат можности активно да учествуваат во осмислувањето на проектот и определувањето механизми за негово спроведување. Опсегот и размерот на консултации, како и последователните процеси на планирање и документација на проектот, ќе бидат пропорционални со обемот и размерот на потенцијалните ризици и влијанија на проектот, бидејќи тие можат да влијаат врз домородните народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка.

Заемопримателот ќе ги процени видот и степенот на очекуваните директни и индиректни економски, социјални, културни (вклучително и културно наследство) и еколошки влијанија врз домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка кои се присутни во или имаат колективна приврзаност со проектната област. Заемопримателот ќе подготви стратегија за консултации и ќе ги утврди средствата со коишто засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка ќе учествуваат во дизајнот и спроведувањето на проектот. Потоа, ќе се развие ефективен дизајн на проектот и проектна документација како што е наведено подолу.

Предложените мерки и активности на Заемопримателот ќе се развиваат во консултација со засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка и ќе бидат содржани во временски ограничен план, како што е Планот за домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка. Обемот и размерот на планот ќе бидат пропорционални со потенцијалните ризици и влијанија на проектот. Форматот и насловот на планот ќе бидат приспособени на контекстот на проектот или земјата и ќе ја одразуваат секоја алтернативна терминологија за домородните народи.

Избегнување несакани влијанија

Онаму каде што е можно, ќе се избегнат негативните влијанија врз домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка. Во случај кога алтернативите се искористени и негативните влијанија се неизбежни, Заемопримателот ќе ги намали и/или компензира овие влијанија на културолошки соодветен начин што е пропорционален на видот и обемот на таквите влијанија и формата и степенот на ранливост на засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка.

Кога ќе настанат ситуации во коишто проектите потенцијално влијаат на оддалечените групи со ограничен надворешен контакт, познати и како народи „во доброволна изолација“, „изолирани народи“ или „во почетен контакт“, Заемопримателот ќе преземе соодветни мерки за признавање, почитување и заштита на нивната земја и територии, животна средина, здравје и култура, како и мерки за избегнување на сите несакани контакти со нив како последица на проектот. Аспектите на проектот што би резултирале со таков несакан контакт нема да бидат дополнително обработени.

Придобивки од ублажување и развој

Заемопримателот и засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка ќе утврдат мерки за ублажување во согласност со хиерархијата за ублажување наведена во ЕСС1, како и можности за културно соодветни придобивки и придобивки од одржлив развој. Опсегот на проценка и ублажување ќе вклучува културни влијанија, како и физички влијанија. Заемопримателот ќе обезбеди навремено испорачување на договорените мерки до засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка.

Одредувањето, испораката и распределбата на надоместокот и заедничките придобивки за засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка ќе ги земат предвид институциите, правилата и обичаите на овие домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка како и нивното ниво на интеракција со мејнстрим општеството. Подобноста за надомест може да биде индивидуална или колективна, или пак, комбинација од двете. Онаму каде што компензацијата е на колективна основа, ќе се дефинираат и спроведуваат, колку што е можно, механизми што промовираат ефективна распределба на надоместокот на сите подобни членови или колективна употреба на надоместокот на начин што ќе биде од корист за сите членови на групата.

Различни фактори, вклучувајќи, но не ограничено на видот на проектот, контекстот на проектот и ранливоста на засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка ќе одредат како засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка ќе имаат корист од проектот. Идентификуваните можности ќе имаат за цел да се осврнат на целите и потребите на засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка, вклучително и на подобрување на нивниот животен стандард и егзистенција, на културолошки соодветен начин, како и да ја поттикнат долгорочната одржливост на природните ресурси од кои зависат.

Значајни консултации осмислени за потребите на домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка

За да промовира ефикасен дизајн на проекти, да изгради поддршка или сопственост на локален проект и да го намали ризикот од одложувања или спорови поврзани со проектот, Заемопримателот ќе започне процес на ангажирање кај засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка, како што налага ЕСС10. Овој процес на ангажирање ќе вклучува анализа на засегнатите страни и планирање на ангажманот, објавување информации и значајни консултации, на културолошки соодветен и родово и меѓугенерациски инклузивен начин. За домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка, процесот на консултации исто така:

- а. Ќе вклучува претставнички тела и организации на домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка (на пример, совети на старешини или селски совети или поглавари) и, каде што е соодветно, други членови на заедницата;
- б. Ќе обезбеди доволно време за процесите на донесување одлуки за домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка; и
- в. Ќе овозможи делотворно учество на домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка во осмислувањето на проектните активности или мерките за ублажување што потенцијално би можеле да влијаат врз нив, или позитивно или негативно.

3. Околности за коишто е потребна слободна, претходна и информирана согласност (СПИС)

Домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка може да бидат особено ранливи на загубата на земјиштето или отуѓувањето од него или на искористувањето на нивното земјиште и пристапот до природни и културолошки ресурси. Како потврда за оваа ранливост, покрај Општите барања на овој ЕСС (Дел А) и оние утврдени во ЕСС1 и 10, Заемопримателот ќе добие СПИС од засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка каде што проектот:

- а. ќе има негативни влијанија врз земјиштето и природните ресурси коишто подлежат на традиционална сопственост или употреба според обичаите или заземање;
- б. ќе предизвика релокација на домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка од земјиштето и природните ресурси што подлежат на традиционална сопственост или употреба според обичаите или заземање; или
- в. ќе има значителни влијанија врз културното наследство на домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка коешто е важно за идентитетот и/или културолошките, церемонијалните или духовните аспекти од животот на засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка.

Во овие околности, Заемопримателот ќе ангажира независни експерти за да помогнат во утврдување на ризиците и влијанијата на проектот.

Не постои универзално прифатена дефиниција за СПИС. За целите на ЕСС, СПИС се воспоставува на следниов начин:

- а. Опсегот на СПИС се однесува на дизајнот на проектот, аранжманите за спроведување и очекуваните исходи поврзани со ризиците и влијанијата врз засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка;
- б. СПИС се надоврзува и го проширува процесот на консултации наведен во ЕСС10 и ќе се воспостави преку добронамерни преговори помеѓу Заемопримателот и засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка;

- в. Заемопримателот ќе го документира: (i) заеднички прифатениот процес за спроведување преговори за добра волја, за којшто се договориле Заемопримателот и домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка; и (ii) исходот од преговорите за добра волја помеѓу Заемопримателот и домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка, вклучувајќи ги сите постигнати договори, како и спротивставени ставови; и
- г. За СПИС не е потребна едногласност и може да се постигне дури и кога поединци или групи во рамки на или меѓу засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка изрично не се согласуваат.

За целите на овој ЕСС, согласноста се однесува на колективната поддршка на засегнатите заедници на домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка за проектните активности што ги засегаат, постигнати преку културолошки соодветен процес. Таа може да постои дури и ако некои поединци или групи се противат на таквите проектни активности.

Кога Банката не може да ја потврди СПИС од засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка, оние аспекти на проектот што се релевантни за засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка и за коишто СПИС не може да се потврди нема да се обработуваат понатаму. Онаму каде што Банката донела одлука да продолжи со обработка на проектот, освен аспектите за кои не може да се потврди СПИС од засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка, Заемопримателот ќе осигури дека нема да има негативни влијанија врз тие домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка за време на спроведувањето на проектот.

Договорите постигнати помеѓу Заемопримателот и засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка ќе бидат објаснети, а активностите што се неопходни за постигнување договори ќе бидат вклучени во ЕССП. За време на спроведувањето, Заемопримателот ќе осигури дека се преземаат неопходните дејствија и дека се испорачуваат договорените придобивки или подобрувања на услугите, со цел да се одржува поддршката од домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка за проектот.

Влијанија врз земјиштето и природните ресурси што подлежат на традиционална сопственост или употреба според обичаите или заземање

Домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка честопати се тесно поврзани со нивната земја и сродните природни ресурси. Честопати, земјиштето е во традиционална сопственост или се управува според обичаите или е заземено. Иако домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка не смеат законски да поседуваат и да имаат право на земјиште како што е дефинирано со националното право, нивната употреба на земјиштето, вклучително и сезонската или циклусната употреба, за нивна егзистенција, или за културолошки, церемонијални и духовни цели што го дефинираат нивниот идентитет и заедница, честопати може да биде поткрепена и документирана. Онаму каде што проектите вклучуваат (а) активности кои се условени со воспоставување законски признаени права за земји и територии што

домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка традиционално ги поседувале или ги користеле според обичаите или ги заземале, или (б) откуп на такви земјишта, Заемопримателот ќе подготви план за правно признавање на таквата сопственост, со должна почит кон обичаите, традициите и системите за сопственост на земја на засегнатите домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка. Целта на тие планови ќе биде следна: (а) целосно правно признавање на постоечките обичајни системи за сопственост на земјиште на домородните народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка; или (б) конверзија на правата за обичајно користење во заеднички и/или индивидуални сопственички права. Доколку ниту една од опциите не е можна според националното право, планот вклучува мерки за правно признавање на правата на домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка на вечно или долгорочно чување или користење.

Релокација на домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка од земјиштата и природните ресурси што подлежат на традиционална сопственост или употреба според обичаите или заземање

Заемопримателот ќе ги разгледа изводливите алтернативни дизајни на проектот за да избегне релокација на домородните народи/историски запоставените традиционални локални заедници од супсахарска Африка од заеднички поседувано или поврзано земјиште и природни ресурси што подлежат на традиционална сопственост или обичајна употреба или заземање. Ако таквата релокација е неизбежна, Заемопримателот нема да продолжи со проектот, освен ако не добие СПИС како што е споменато погоре; Заемопримателот нема да врши присилно иселување и секоја релокација на домородните народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка ќе ги исполнува барањата на ECC5. Онаму каде што е изводливо, преселените домородни народи/историски запоставени традиционални локални заедници од супсахарска Африка ќе можат да се вратат на своето традиционално или обичајно земјиште, доколку причината за нивната релокација престане да постои.

ДОДАТОК 8: ОПИС НА ЗАДАЧИТЕ И ПРЕГЛЕД НА ПЛАНОТ ЗА ДОМОРОДНИ НАРОДИ

Во продолжение е даден индикативен опис на задачите и преглед на ПДН:

Во следниот дел се дадени клучните елементи за сеопфатен ПДН. Во околности кога домородните народи имаат корист од проектните и/потпроектните активности и/или се предвидени помали влијанија, елементите на ПДН може да се интегрираат во други инструменти, како што се Планови за купување земјиште и релокација или ПУЕСП. Овие елементи вклучуваат:

а. Извршно резиме на ПДН. Во овој дел концизно се опишани важните факти, значајните наоди и препорачаните активности (потребни за независен ПДН);

б. Проценки на проектни и/или потпроектни активности со влијанија врз домородните народи. Овој дел содржи анализа на видот и обемот на таквите влијанија, при што треба:

- i. Да се прегледа правната и институционалната рамка што се применува за домородните народи во контекст на проектот.
- ii. Да се обезбедат основни информации за демографските, социјалните, културолошките и политичките карактеристики на засегнатите заедници; земјата и териториите што тие традиционално ги поседувале или ги користеле според обичаите или ги заземале; и природните ресурси од кои зависат.
- iii. Да се утврдат клучните засегнати страни на проектот и да се елаборира културно соодветен и родово чувствителен процес за значајни консултации со домородните народи во секоја фаза на подготовката и спроведувањето на проектот, земајќи ги предвид прегледот и основните информации.
- iv. Да се проценат, врз основа на консултации со засегнатите заедници, потенцијалните негативни и позитивни ефекти од проектот и активностите од потпроектот. Многу важен елемент за одредување на потенцијалните негативни влијанија е родово чувствителна анализа на релативната ранливост и ризиците за засегнатите домородни народи, со оглед на нивните околности и блиски врски со земјиштето и природните ресурси, како и недостатокот на пристап до можности во однос на оние со коишто располагаат другите социјални групи во заедниците, регионите или националните општества во коишто живеат.
- v. Да се вклучи родово чувствителна проценка на перцепциите на засегнатите домородни народи за проектот и неговото влијание врз нивниот социјален, економски и културолошки статус.
- vi. Да се утврдат и препорачаат, врз основа на значајни консултации со засегнатите заедници, мерки што се неопходни за да се избегнат негативните ефекти или, доколку таквите мерки не се можни, да се утврдат мерки за намалување, ублажување и/или компензација на таквите ефекти и да се обезбеди домородните народи да добијат културолошки соодветни придобивки во рамките на проектот.

в. Проценки на околностите за коишто е потребна СПИС и алтернативен дизајн/локација на проектот за да се избегнат негативни влијанија (погледнете во делот за слободна, претходна и информирана согласност).

г. Објавување информации, консултации и учество. Во овој дел треба:

- i. Да се објасни процесот на објавување информации, консултации и учество кај засегнатите заедници што може да се спроведе за време на подготовката на проектот;
- ii. Да се сумираат нивните коментари за резултатите од проценката на социјалното влијание и да се препознае загриженоста што се појавила за време на консултациите и како тоа е вклучено во дизајнот на проектот;
- iii. Во случај на проектни активности за коишто е потребна СПИС, да се документира процесот и исходот од консултациите со засегнатите заедници и секој договор што произлегува од таквите консултации за проектните активности и мерките за управување со ризици за решавање на влијанијата од таквите активности;
- iv. Да се објаснат механизмите за консултации и учество што треба да се користат за време на спроведувањето за да се осигури учеството на домородните народи за време на спроведувањето; и
- v. Да се потврди објавување на нацрт-верзијата и финалните документи пред засегнатите домородни народи;

д. Механизми за поделба на придобивките. Во овој дел се утврдени мерките со коишто ќе се осигури дека засегнатите заедници ќе добиваат социјални и економски придобивки коишто се културолошки соодветни и родово одговорни.

ѓ. Мерки за ублажување. Во овој дел се утврдени мерките за избегнување на негативните влијанија врз домородните народи; а таму каде што избегнувањето е невозможно, се одредуваат мерки за намалување, ублажување и компензација на идентификуваните неизбежни негативни влијанија за секоја засегната заедница.

е. Градење капацитети. Во овој дел се дадени мерки за зајакнување на социјалните, правните и техничките способности на (а) владините институции за решавање на прашањата на домородните народи во проектната област; и (б) организациите на засегнатите заедници во проектната област за да им овозможат поефикасно да ги претставуваат своите заедници и да учествуваат во управувањето со ризиците и влијанијата.

ж. Повратни информации и механизам за постапување по оплаки. Во овој дел се објаснети постапките за постапување по оплаките на засегнатите заедници на домородните народи. Исто така, објаснето е како постапките се достапни за домородните народи и на кој начин се културолошки соодветни и родово чувствителни.

з. Следење, известување и евалуација. Во овој дел се објаснети механизмите и одредниците што се соодветни за проектот во врска со следење и евалуација на спроведувањето на ПДН. Исто така, наведени се механизми за учество на засегнатите домородни народи во подготовката и потврдувањето на извештаите од следењето и евалуацијата.

с. Институционални механизми. Во овој дел се објаснети одговорностите и механизмите за институционално уредување за извршување на разните мерки за ублажување во ПДН. Исто така, објаснет

е процесот на вклучување релевантни локални организации и/или невладини организации во спроведувањето на мерките од ПДН.

и. Буџет и финансирање. Овој дел содржи детален буџет за сите активности наведени во ПДН.

Онаму каде што барањето за СПИС е утврдено како дел од ПЕСВ, ќе се ангажираат независни експерти со цел да се олесни СПИС. Ќе се подготви и механизам за поплаки од засегнатите страни, вклучувајќи барања да им се овозможи на домородните народи да поднесуваат какви било повратни информации или поплаки.

ДОДАТОК 9: ИНДИКАТИВНИ ПОСТАПКИ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО РАБОТНИ ОДНОСИ

Според ЕСС2 за работни односи и работни услови, Заемопримателите треба да развијат постапки за управување со работни односи (ПУРО). Целта на ПУРО е да го олесни планирањето и спроведувањето на проектот. Со ПУРО се утврдуваат главните барања за работната сила и ризиците поврзани со проектот и му помага на Заемопримателот да ги утврди потребните ресурси за решавање на проблемите на работната сила во проектот. ПУРО е жив документ којшто се создава во раната фаза од подготовката на проектот и се разгледува и ажурира во текот на развојот и спроведувањето на проектот.

Образецот е дизајниран да им помогне на Заемопримателите да ги препознаат клучните аспекти на планирањето и управувањето со работните односи. Содржината е индикативна: онаму каде што идентификуваните прашања се релевантни во еден проект, Заемопримателите треба да ги прикажат во ПУРО. Некои прашања можеби не се релевантни; некои проекти може да имаат други прашања што треба да се сфатат од перспектива на планирање. Онаму каде што националното право се осврнува на барањата на ЕСС2, ова може да се напомене во ПУРО и нема потреба таквите одредби да се повторуваат двапати. ПУРО може да се подготви како самостоен документ или да биде дел од други документи за управување со животната средина и социјалните прашања.

Концизен и ажуриран ПУРО ќе им овозможи на разните страни поврзани со проектот, на пример, на персоналот на единицата за спроведување на проектот, изведувачите и подизведувачите и проектните работници, да имаат јасно разбирање за она што се бара за одредено прашање поврзано со работните односи. Нивото на детали содржани во ПУРО ќе зависи од видот на проектот и достапните информации. Онаму каде што нема релевантни информации на располагање, тоа треба да се забележи и ПУРО треба да се ажурира што е можно поскоро.

Во подготовката и ажурирањето на ПУРО, Заемопримателите се повикуваат на барањата на националните закони и ЕСС2 и Белешките за упатства од ЕСС2 (БУ). Образецот вклучува референци и за ЕСС2 и за БУ.

Образец за преглед на ПУРО:

1. ПРЕГЛЕД НА УПОТРЕБАТА НА РАБОТНА СИЛА НА ПРОЕКТОТ

Во овој дел е објаснето следново, во зависност од достапните информации:

- а. Број на проектни работници: Вкупниот број работници што треба да се вработат на проектот и различните типови работници: директни работници, работници со договор и работници во заедницата. Онаму каде што нема сигурни утврдени бројки, треба да се обезбеди проценка.
- б. Карактеристики на проектните работници: Колку што е можно, широк опис и показател за веројатните карактеристики на проектните работници, на пр. локални работници, национални или меѓународни мигранти, женски работници, работници помеѓу минималната возраст и 18 години.
- в. Временска рамка на барањата за работна сила: Времето и редоследот на барањата за работна сила во однос на бројот, локациите, видовите на работни места и потребните вештини.

- г. Работници со договор: Предвидената или позната структура на договори за проектот, со бројки и видови на изведувачи/подизведувачи и веројатниот број на проектни работници кои ќе бидат вработени или ангажирани од секој изведувач/подизведувач. Ако е веројатно дека работниците во проектот ќе бидат ангажирани преку брокери, посредници или агенти, ова треба да се напомене заедно со проценката колку работници се очекува да бидат регрутирани на овој начин.
- д. Работници мигранти: Доколку се очекува на проектот да работат работници мигранти (домашни или меѓународни), тоа треба да се напомене и да се дадат детали.

2. ПРОЦЕНКА НА КЛУЧНИ МОЖНИ РАБОТНИ РИЗИЦИ

Во овој дел е објаснето следново, во зависност од достапните информации:

- а. Проектни активности: Видот и локацијата на проектот и различните активности што ќе ги извршуваат работниците на проектот.
- б. Клучни работни ризици: Клучните работни ризици што може да бидат поврзани со проектот (видете ги, на пример, оние утврдени во ЕСС2 и БУ). Овие може да вклучуваат, на пример:
  - Вршење опасни работи, како што се работа на височини или во ограничени простори, употреба на тешка механизација или употреба на опасни материјали
  - Веројатни инциденти поврзани со детски труд или принудна работа, во однос на секторот или локалитетот
  - Веројатно присуство на мигранти или сезонски работници
  - Ризици од прилив на работна сила или родово-базирано насилство
  - Можни несреќи или итни случаи, во врска со секторот или локалитетот
  - Општо разбирање и спроведување на барањата за здравје и безбедност при работа

3. КРАТОК ПРЕГЛЕД НА ЗАКОНОДАВСТВОТО ЗА РАБОТНИ ОДНОСИ: ОПШТИ УСЛОВИ

Во овој дел се утврдени клучните аспекти на националното законодавство за работни односи во врска со условите за работа и како националното законодавство се применува за различни категории на работници утврдени во Дел 1. Прегледот се фокусира на законодавството што се однесува на точките во ЕСС2, став 11 (т.е. плати, одбитоци и придобивки).

4. КРАТОК ПРЕГЛЕД НА ЗАКОНОДАВСТВОТО ЗА РАБОТНИ ОДНОСИ: БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВЈЕ ПРИ РАБОТА

Во овој дел се утврдени клучните аспекти на националното законодавство за работни односи во врска со безбедност и здравје при работа и како националното законодавство се применува за различни категории на работници утврдени во Дел 1. Прегледот се фокусира на законодавството што се однесува на точките во ЕСС2, став 24 и 30.

5. ОДГОВОРНИ ЛИЦА

Во овој дел се дадени функциите и/или поединците во рамки на проектот кои се одговорни за (како што е релевантно):

- а. ангажирање и управување со проектните работници
- б. ангажирање и управување со изведувачи/подизведувачи
- в. безбедност и здравје при работа (БЗР)
- г. обука на работници
- д. решавање поплаки од работниците

Во некои случаи, во овој дел ќе бидат наведени и функции и/или поединци од изведувачи или подизведувачи, особено во проекти каде проектните работници се вработени од трети страни.

6. ПОЛИТИКИ И ПОСТАПКИ

Овој дел содржи информации за БЗР, известување и следење и други општи проектни политики. Онаму каде што е релевантно, го објаснува применливото национално законодавство.

Онаму каде во Дел 2 се утврдени значителни безбедносни ризици, во овој дел е објаснето како тие ќе се решат. Онаму каде што е идентификуван ризикот од принудна работа, во овој дел е објаснето како тие ќе се решат (видете ЕСС2, став 20 и поврзани БУ). Онаму каде што е утврдено дека постојат ризици од детски труд, тие се разгледуваат во Дел 7.

Онаму каде што Заемопримателот има самостојни политики или постапки, тие може да се наведат или приложат кон ПУРО, заедно со каква било друга придружна документација.

7. ВОЗРАСТ ЗА ВРАБОТУВАЊЕ

Во овој дел се содржани деталите за:

- а. Минималната возраст за вработување на проектот
- б. Процесот што ќе се следи за проверка на возраста на проектните работници
- в. Постапката што ќе се следи ако на проектот се најдат работници под дозволената возраст
- г. Постапката за спроведување проценки на ризик за работници на возраст помеѓу минималната возраст и 18

Видете во ЕСС2, ставови 17 до 19 и поврзаните ОЗ.

8. ОПШТИ УСЛОВИ

Во овој дел се содржани деталите за:

- а. Плати, часови и други одредби што се однесуваат на проектот
- б. Максимален број часови што може да се работат на проектот
- в. Сите колективни договори што се однесуваат на проектот. Кога е релевантно, обезбедете список на договори и опишете ги клучните карактеристики и одредби
- г. Други специфични услови

9. МЕХАНИЗАМ ЗА ПОПЛАКИ

Во овој дел се дадени детали за механизмот за поплаки што ќе се обезбеди за директните работници и работниците на договор и е објаснет начинот на којшто овие работници ќе бидат информирани за механизмот.

Онаму каде што работниците од заедницата се ангажирани во проектот, деталите за механизмот за поплаки за овие работници се наведени во Дел 11.

10. УПРАВУВАЊЕ СО ИЗВЕДУВАЧИ

Во овој дел се содржани деталите за:

- а. Процесот на селекција на изведувачи, како што е наведено во ЕСС2, став 31 и БУ 31.1.
- б. Договорните одредби што ќе се воспостават во врска со изведувачите за управување со прашања за работните односи, вклучително и здравје и безбедност при работа, како што е објаснето во ЕСС2, став 32 и БУ 32.1
- в. Постапката за управување и следење на работата на изведувачите, како што е објаснето во ЕСС2, став 32 и БУ 32.1

11. РАБОТНИЦИ ОД ЗАЕДНИЦАТА

Онаму каде што во проектот ќе бидат вклучени работници од заедницата, овој дел содржи детали за условите за работа и ги утврдува мерките за проверка дали работната сила во заедницата се обезбедува на доброволна основа. Исто така, содржи детали за видот на договорите што се бараат и како тие ќе бидат документирани. Видете БУ 34.4.

Овој дел содржи детали за механизмот за поплаки за работниците во заедницата и улогите и одговорностите за следење на таквите работници. Видете во ЕСС2, ставови 36 и 37.

12. РАБОТНИЦИ НА ПРИМАРНИ ДОБАВУВАЧИ

Кога има значителен ризик од детски труд или принудна работа или сериозни безбедносни прашања во однос на примарните добавувачи, во овој дел се утврдува постапката за следење и известување за работниците на примарните добавувачи.

ДОДАТОК 10: РОД

Целокупниот пристап на Банката кон родот е воден од Родовата стратегија на Групаацијата Светска банка (ФГ16-23) и ОП4.20: Род и развој. Родовата стратегија е поддржана од голем број инструменти на ниво на земја и сектор, како што се регионални родови акциски планови, дијагностика на земјите (и во некои региони, со акциски планови и платформи на ниво на земја), како и Белешки за глобална практика за родова стратегија.

На ниво на проект, одредбите за родот во РЖССП се фокусирани на родовата еднаквост и инклузија, особено во контекст на осврнување на групите во неповолна положба или ранливите групи, вклучувајќи ги и ризиците од родово-базирано насилство. Белешката за добри практики за РБН од 2018 година дава насоки за управување со ризиците од сексуална експлоатација и злоупотреба (СЕЗ)/сексуално вознемирување (СВ) што може да се појават во контекст на ФИП коишто вклучуваат големи градежни работи¹. РЖССП, исто така, промовира можности на ниво на проект за затворање на клучните родови јазови.

Заемопримателот е одговорен за исполнување на барањата на ЕСС, додека Банката спроведува детална проверка според РЖССП. Банката ќе им помогне на Заемопримателите во примената на ЕСС за проекти поддржани преку финансирањето инвестициски проекти во согласност со РЖССП. Успехот на спроведувањето на РЖССП зависи од разбирањето и поддршката на Заемопримателите за прашањата што се решаваат во рамки на РЖССП, вклучително и родовите разлики. За таа цел, доколку е потребно, помошта од Банката ќе вклучува техничка обука за персоналот на единицата за спроведување проекти за барањата на РЖССП за родот и следење на изведбата на проектот во текот на целиот проект.

Различните фази на проектниот циклус - идентификација на проектот, проценка на ризици и влијанија врз животната средина и општеството, проценка, спроведување и следење - обезбедуваат можности за унапредување на родовата еднаквост и инклузија на ниво на проект според пет специфични механизми:

- а. првичен опсег на ризици и влијанија на проектот, вклучувајќи ги и оние што произлегуваат од родовата нееднаквост;
- б. проценка на еколошките и социјалните ризици и влијанија и осмислување мерки за ублажување на начин што ги идентификува и - колку што е можно - ги намалува родовите јазови (вклучително и ПЕСВ, ПУЕСП, АПП, ПУРО и ПАЗС како што е утврдено во ЕСС). Може да се гарантира сеопфатна родова анализа;
- в. ангажирање на засегнати страни со специфични потреби и ризици од родова нееднаквост во значајни консултации, објавување информации и постапување по оплаки во текот на целиот проектен циклус (како што е наведено во ПАЗС);
- г. договарање на клучните обврски во врска со родовите аспекти во ППЖССП;
- д. адаптивно управување со ризикот и следење на проектните резултати поврзани со родот.

---

¹ Белешката за добри практики е достапна на: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/741681582580194727-0290022020/original/ESFGoodPracticeNoteonGBVinMajorCivilWorksv2.pdf>. Покрај тоа, примери за тоа како да се спречи и одговори на родово насилство преку дизајнирање и имплементација на проекти може да се најдат во онлајн-ресурсот достапен овде: <https://www.worldbank.org/en/programs/violence-against-women-and-girls/resources>.